

Februar 2019

Byrums- og klimatilpasningsplan for Tønder Midtby

TØNDER
KOMMUNE

TØNDERMARSK
INITIATIVET

COWI

Byrums- og klimatilpasningsplan for Tønder Midtby

Planen er udarbejdet af COWI A/S i samarbejde med borgere og interessenter i Tønder, Tønder Kommune og Tøndermarsk Initiativet.

COWIS PROJEKTTEAM

Anne Sophie Hjermind (projektleder)
Thomas Knudsø Damm
Thomas Rud
Emma Lorenzen
Lars Frederiksen
Kia Madsen

Fotos: Ulrik Pedersen, Tønder Kommune og COWI

Udgivet februar 2019

T Ø N D E R M A R S K

INITIATIVET

Tøndermarsk Initiativet er et samarbejde mellem Realdania, A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til Almene Formaal, Nordea-fonden og Tønder Kommune.

Over fem år investerer parterne tilsammen ca. 250 mio. kr. i udviklingen.

*A. P. Møller og Hustru
Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal*

**NORDEA
FONDEN**

Februar 2019

Byrums- og klimatilpasningsplan for Tønder Midtby

Indhold

7	Introduktion
8	Inddragelse
10	Læsning af byen
12	Vision
16	Fire strategier
26	Syv nøgleprojekter
44	Den videre proces

Forord

Tøndermarsk Initiativet er et samarbejde mellem Realdania, A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til Almene Formaal, Nordea Fonden og Tønder Kommune om at udvikle Tøndermarsken, så området bliver endnu mere attraktivt at besøge, bo og arbejde i. Tilsammen investerer parterne ca. 250 mio. kr. i udviklingen over de næste 5 år.

Denne plan er Tønder Kommunes bud på en byrums- og klimatilpasningsplan i Tønder Midtby, som rammen for udviklingen af byens pladser og gader, og skal være med til at løse problemer med stigende regnmængder. Planen skal synliggøre Tønder Midtbys potentialer og ønsker for midtbyens udseende og skal være med til at styrke byens identitet som en kulturhistorisk handelsby på kanten af marsken.

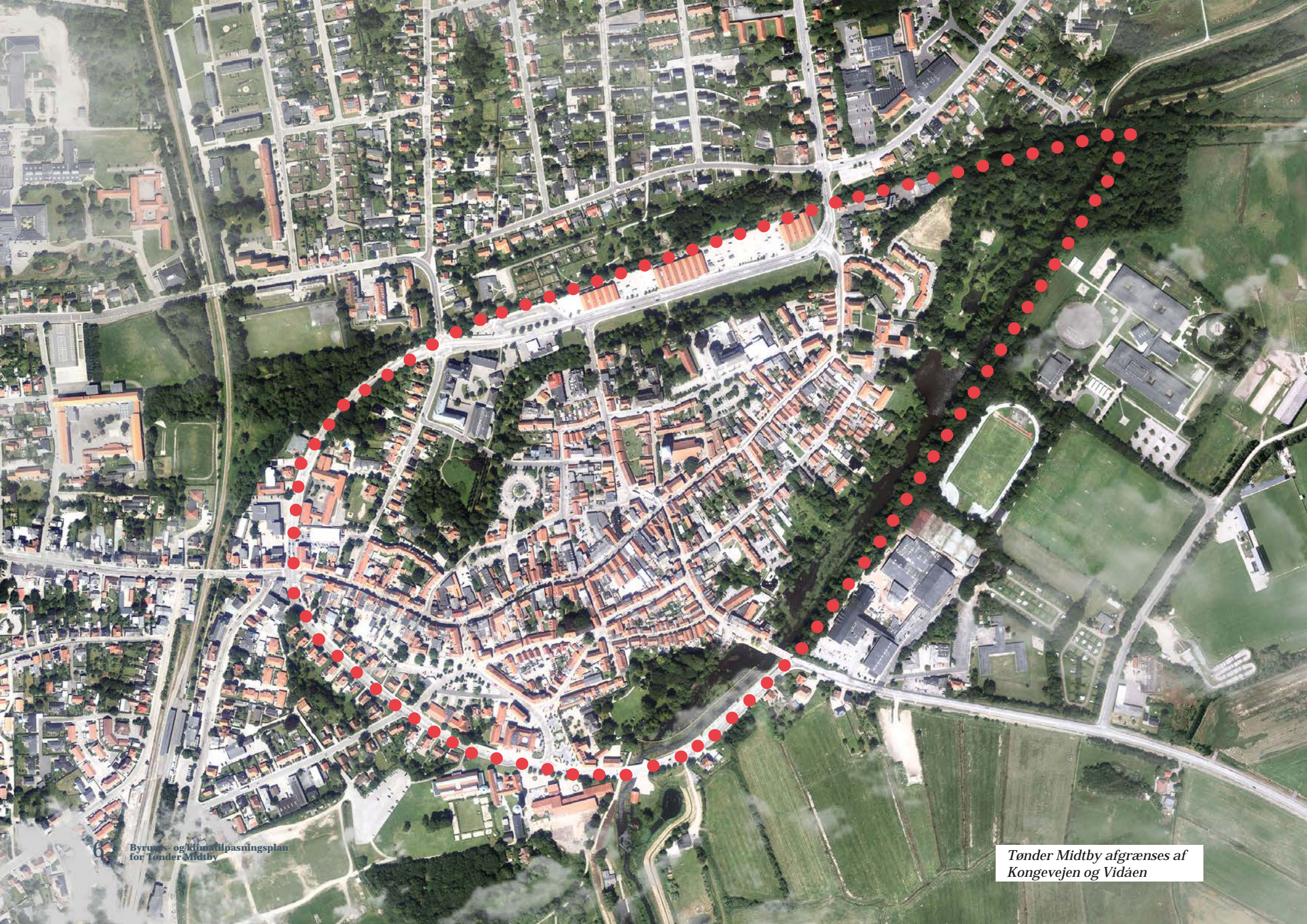
Planen sætter fokus på hvor der kan skabes pladسدannelser, styrkes forbindelser og styrke de kulturhistoriske elementer som midtbyen indeholder. Planen giver fokus på klimatilpasningen af byens gader og trafikken igennem midtbyen.

Tønder Midtbys beboere og erhvervsliv har deltaget aktivt og engageret i arbejdet med planen. Det store engagement viser at rigtig mange i byen er optaget af hvad der sker og vil bidrage positivt til udviklingen af midtbyen. Det er godt for Tønder by og Tøndermarsken som destination, at de borgere der bor og arbejder der, er så engageret i udviklingen og har lyst til at bidrage med gode ideer og viden om hvordan vi skaber de bedste rammer for midtbyen og dens udvikling.

Med byrums- og klimatilpasningsplanen tages der lederskab på at drive udviklingen af Destination Tøndermarsken som Tønder by er en del af. Vi tager initiativet og det gør vi med en ambition om at vise vejen for at andre også kan tage et initiativ.

*Borgmester Henrik Frandsen
Tønder Kommune*

Introduktion

COWI fik i 2017 til opgave at udarbejde en ny plan for udviklingen af Tønder Midtby. Sideløbende med midtbyplanen blev den eksisterende trafikplan opdateret, og der blev gennemført en studietur for kommunens §17 stk. 4-udvalg for Klimatilpasning af Tønder Midtby.

Byrums- og klimatilpasningsplanen for Tønder Midtby tager sit afsæt i den eksisterende midtbyplan fra 2012, og skal styrke og bygge videre på de kvaliteter, der findes i dag i Tønder Midtby. Formålet er at skabe en visionær plan, der er rammesættende for en inspirerende og bæredygtig udvikling af midtbyen, som forholder sig til den større fortælling om Tønders unikke historie og nærheden til Vidåen og Marsken. Tønder skal tænkes i sammenhæng med den omkringliggende blå og grønne natur, og samtidig sikre midtbyens hverdagsbrug og autenticitet, så det fortsat er attraktivt at bo, besøge og opholde sig i byen.

Planen er udviklet over halvandet år, og er baseret på analyser af byens rum og forbindelser, klima, trafik og parkering. Planen er skabt ud fra en indgående inddragelsesproces, hvor byens borgere, politikere, forvaltning, forsyning, handelsdrivende og øvrige aktører har bidraget med ønsker og kvalificering af strategi og projekter.

Planen udgør således det strategiske ophæng, som danner rammen for udvælgelse og bearbejdning af de enkelte byrums- og klimatilpasningsprojekter.

Projekterne er udvalgt med stort fokus på effekt og ikke mindst – synergieffekt imellem projekterne. Herunder har der som del af inddragelsen været et stort fokus på målgrupper ud fra ønsket om at skabe en plan med bred forankring, hvorfor inddragelsen stiller skarpt på specifikke grupper som unge, børnefamilier og udenlandske turister.

På baggrund af analyserne og den store inddragelsesproces, er der udpeget syv byrumsprojekter, som skaber liv i byens rum og er henvendt til forskellige målgrupper.

Fælles for de syv byrumsprojekter er, at de stadig er udtryk for en programmeringsfase, hvor formål, potentialer og elementer er beskrevet. Samtlige projekter vil skulle viderebearbejdes og kvalificeres i en senere udformnings- og detailfase, hvorfor de skal opfattes som hensigter, og ikke udtryk for det endelige byrumsdesign.

Over det næste år vil udvalgte projekter derfor blive genstand for udbud og udformning, hvor økonomi, design, målgrupper mm. vil blive yderligere analyseret.

Et mangfoldigt, unikt og attraktivt byliv i Tønder vil bidrage til en tydelig profil og position i regionen, som kan være med til at tiltrække nye borgere, virksomheder og besøgende. Fokus er derfor at skabe gode betingelser for byliv og bymidteudvikling ved at indsatsen er målrettede og synlige.

Hvad er en midtbyplan?

En midtbyplan har til formål at beskrive en overordnet vision og retning for udvikling af en by. Midtbyplaner udarbejdes af kommuner for både små og store byer. Formålet med en midtbyplan kan variere afhængig af den konkrete bys lokale udfordringer og potentialer, men vil i udgangspunktet have et overordnet blik. En midtbyplan kan rumme både kortsigtede og langsigtede strategier for byens udvikling med konkrete handlinger.

Planen indeholder:

1. **Procesbeskrivelse** | en samskabende proces
2. **By- og byrumsanalyse** | vores læsning af byen
3. **Udviklingsstrategi** | 4 overordnede strategiske greb
4. **Konkrete handlinger** | 7 nøgleprojekter
5. **Den videre proces** | afklaringer, handlinger og prioriteringer

I midtbyplanen peges på i alt syv forskellige nøgleprojekter i seks unikke områder i byen.

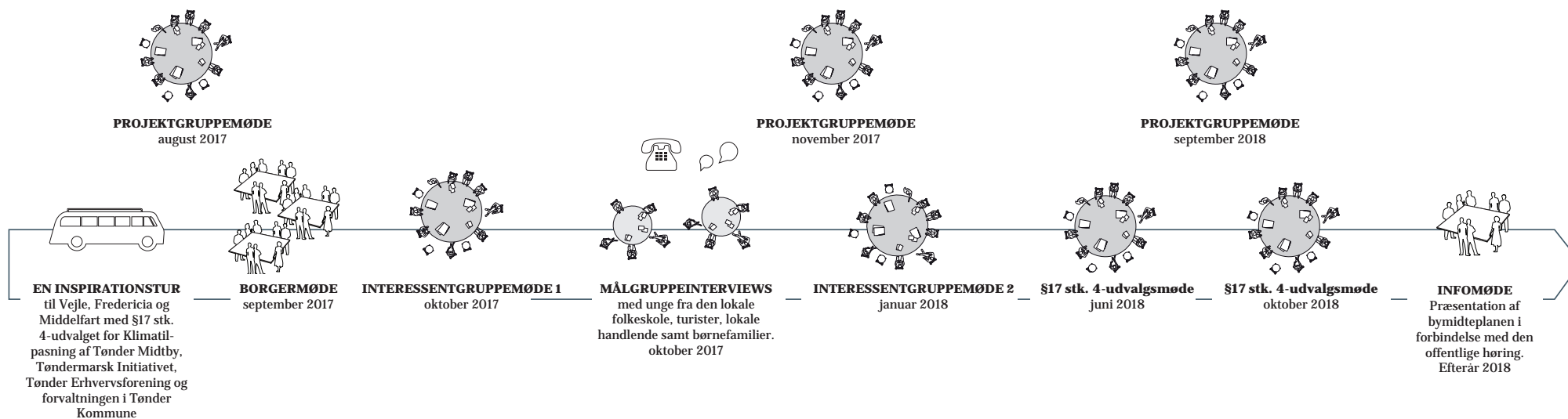
INDDRAGELSE

En samskabende proces

Byrums- og klimatilpasningsplanen er udarbejdet i et procesforløb, hvor borgere og interessenter er blevet inddraget på forskellig vis. Processen har indeholdt både interne og eksterne aktiviteter, der samlet har bidraget til at borgere, politikere, nøgleinteressenter og forvaltning har taget et ejerskab til planen, samt haft mulighed for at kvalificere strategi og projekter ud fra forskellige perspektiver.

Indsatser og nøgleprojekter i planen er derfor udvalgt på baggrund af den inddragelsesproces, der har fundet sted i perioden sommer 2017 til vinter 2018.

I de følgende afsnit gennemgås de forskellige inddragelsesprocesser samt de afledte budskaber og resultaterne.

INSPIRATIONSTUR

Inspirationsturen havde til formål at se og lære af andre projekter som skalamæssigt, funktionelt og æstetisk kunne give inspiration til nye måder at indarbejde klimatilpasning i Tønders Midtby.

Ved hvert besøg i de tre byer (Vejle, Fredericia og Middelfart) blev deltagerne bedt om at reflektere over Merværdi – vand i byens rum, Det politiske fokus og Samarbejde mellem aktører. Input fra studieturen blev samlet i en studietursrapport som en del af det samlede videngrundlag.

OFFENTLIGT BORGERMØDE

Borgermødet fandt sted på Tønder Rådhus d. 14. september 2017, hvor ca. 90 borgere fra byen, handelsstandsforening samt repræsentanter fra Tønder Kommune og COWI deltog. Mødet blev indrammet af tre inspirationsoplæg, og herefter var det mulighed for at deltage i tematiserede gruppediskussioner, som blev faciliteret med forudbestemte spørgsmål.

Inspirationstur til tre byer med \$17 stk. 4 udvalget og forvaltningen i Tønder Kommune

TILBAGEMELDINGER FRA BORGERMØDET

*De største kvaliteter ved byen er dens **nærhed til unik natur** samt den **smukke gamle købstad** med **homogene kulturmiljøer** og **velbevarede huse**. Bymiljøet gør Tønder unik, og der var bred enighed på borgermødet om, at **historiefortælling skal tydeliggøres** i udviklingen af bymidten. De centrale temaer var ønsket om mere og bedre **synlighed omkring byens eksisterende kvaliteter** samt et generelt ønske om **bedre flow og sammenhæng** i byen. Endvidere skulle **koblingen mellem bymidten og den omkringliggende natur** understøttes. Der var ligeledes ønske om flere **opholdsfaciliteter og byrumsaktiviteter** for både børn, unge og voksne i løbet af et døgn. Kroge og åndehuller skulle dyrkes mere.*

Offentligt borgermøde i september

PROJEKTGRUPPEMØDER

Til at sikre intern koordinering og idéudvikling har der været afholdt tre møder i projektforløbet. På møderne deltog en bred kreds bestående af Tønder Marsk Initiativet, udvalgte interessenter og fagligheder fra forvaltningen i Tønder Kommune (byplan, trafik, erhverv) samt Forsyningen. Den brede sammensætning sikrede et tværfagligt blik på planen, hvor særligt kommentarer til realiserbarhed var i fokus.

MÅLGRUPPEINTERVIEWS

Til at indsamle mere dybdeborende viden end det som fremkom på borgermødet, blev der i efteråret 2017 afholdt en række målgruppeinterviews. Det overordnede formål med interviewene var at afdække oplevelse af byen samt ønsker til den fremtidige bymidte i Tønder.

Følgende interviews blev foretaget:

1. Fokusgruppeinterviewet med syv 8. og 9. klasses elever fra Tønder overbygningsskole
2. 'Gågadeinterviews' med forbigående lokale handlende og turister på gågaden samt
3. Telefoninterviews med seks børnefamilier, som bor i Tønder.

Formålet med fokusgruppeinterviews var at gå i dybden og få afdækket udfordringer og potentialer samt give mulighed for, at deltagerne kunne inspirere hinanden og se nye projekter.

Fokusgruppeinterview med de unge

Blandt de unge herskede der en følelse af, at byen i høj grad henvender sig til det ældre publikum og turister, og der blev udtrykt en stor mangel på steder og aktiviteter, som er mere rettet mod de unge. De unge efterspørger bedre, nye og mere kreative opholdsmuligheder, som kan fungere som sociale samlingspunkter. Der blev ved interviewet udpeget konkrete steder i byen, som de unge mente skulle udvikles.

Børnefamilier

Blandt børnefamilierne, som havde mellem et og tre børn, var der flere fællestræk mellem oplevelsen af at bo i byen og ønskerne til udviklingen. De oplever generelt byen som opdelt mellem enten gamle eller helt små børn, og savner endvidere en kerne eller et mødested, hvor man kan samles på tværs af generationer. Her nævnes ønsker til legepladser og aktivitetsrum, som er mere end blot en legeplads, men også et sted, hvor man kan bruge sin lørdag med familien og mødes med vennerne, i hyggelige og indbydende rammer.

Lokale handlende og turister

Blandt de lokale handlende og turister er der generelt stor tilfredshed med udbuddet af butikker i bymidten, og især servicen i butikkerne fremhæves. Størstedelen af respondenterne opholdte sig i gågaden pga. god mulighed for handel, men opholdet var i ligeså høj grad forbundet med, at bymidten opleves som hyggelig med sine smukke gamle velbevarede bygninger.

Der er generelt tilfredshed med den samlede handelsoplevelse, dog nævnte flere, at udbuddet af ikke kommercielle opholdsmuligheder såsom bænke og et mere grønt præg i bymidten, ville kunne gøre oplevelsen endnu bedre. Blandt turister efterspørges specielt bedre synlighed omkring arrangement og seværdigheder, samt vejvisere rundt i byen og især til Tøndermarsken.

Gruppearbejde ved borgermøde

Kig mod Gråbrødrevej og Skibbrovej

ANALYSE

Læsning af byen

TØNDER HAR STORE KVALITETER

Tønder er marskens perle.

Bymidten er en kompakt og historisk velbevaret af oplevelser og kvaliteter. Lige uden for bymidten findes den storslåede natur, Marsken med bl.a. Vidåen tilføjer bymidten en fantastisk ramme.

Midt i marsken

- Verdenskulturarven og Nationalparken - Tøndermarsken og vadehavsområdet - er lige uden for bymidten

Enestående kulturarv

- En af Danmarks ældste købstader

Menneskelig skala

- Byrum har en god størrelse - intim og stemningsmættet oplevelse

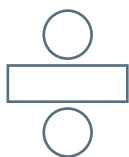
Koncentreret bymidte

- Korte afstande
- Mange funktioner inden for et lille område

Stærk detailhandel

- Velfungerende hovedstrøg
- Stort drive blandt de handelsdrivende - aktivering af tomme butikslokaler
- Godt butiksudbud
- Stort opland – Esbjerg, Sønderborg, Flensburg ca. 1 time væk

TØNDER HAR FLERE UDFORDRINGER

Tønder bymidte står overfor flere udfordringer, der dog alle har det til fælles, at de ikke er forfejlede elementer, men mere tegn på manglende omsorg og formidling af byens fantastiske kvaliteter. Kort sagt: Det er ting der kan gøres noget ved.

- Sidegader uden megen aktivitet udgør vigtige forbindelser
- Gågaden har "svage ender"
- Ingen mulighed for "rundgang" i bymidten
- Nogle p-pladser har karakter af bagsider (fx H&M, Expert, Sportmaster)

- Byrum henvender sig hovedsageligt til voksne
- Brug af byrum begrænser sig til caféliv og sidde på bænke
- Få byrumsprogrammer målrettet børn og unge
- Traditionelt byrumsinventar

- Ingen klare link til Marsken

- Danmarks ældste købstad - men meget lidt historiefortælling i byens rum
- Møbler/design (kniplinger, sølv) er meget lidt til stede i bymidten
- Marskens/vandets historie fortælles ikke
- Kvartersidentiteter kan fremhæves yderligere
- Bygningskulturen formidles ikke

- Centrale ruter har karakter af bagside

VISION

Bymidteplanens ledestjerne

Vision for Tønder midtby (fra Tønder midtbyplan, 2012)

“Tønder Midtby skal være Grænselandets foretrukne handelsby med attraktioner og oplevelser, der tiltrækker både eksisterende og nye borgere samt turister og besøgende. Tønder skal udvikles for fremtiden, men med stor respekt for de historiske spor og overleveringer”

Bymidtens velbesøgte handelsstrøg med butikker og cafeer

4 strategier

Med afsæt i læsningen af byen og med afsæt i resultaterne af inddragelsesprocessen, er der formuleret en række strategiske greb og fokusområder, der skal fungere som styringsredskab og pejlemærke i forbindelse med konkretisering af projekter og handlinger.

DE FIRE STRATEGISKE GREB

1. At udvikle unikke områder
2. Synlig klimasikring forskønner midtbyen
3. At skabe byrum, byliv og oplevelser for alle
4. At forbinde funktioner og fortællinger

De strategiske greb skal bidrage til at fastholde den overordnede vision for udviklingen af Tønder Midtby og grebene gennemgås i de følgende afsnit.

UNIKKE OMRÅDER

Bymidstens identitet styrkes

Tønder Midtby er særligt karakteriseret ved dens langstrakte gågadeforløb og Kongevejen, der skaber en dråbeformet bue omkring midtbyen, som en markant trafikafgrænsning. Gågaden opdeler midtbyen i to næsten lige store dele – én der orienterer sig mod Vidåen, rådhuset, Skibbroen, museet og marsken mod syd, og én der orienterer sig mod kirken, Laurentiusstrømmen, gymnasiet og dagligvarebutikkerne mod nord.

Kvaliteterne ved byen er, at det er en smuk og gammel købstad med flot gammel arkitektur og mange velbevarede huse ift. andre udkantsområder.

HØRT VED MÅLGRUPEINTERVIEW

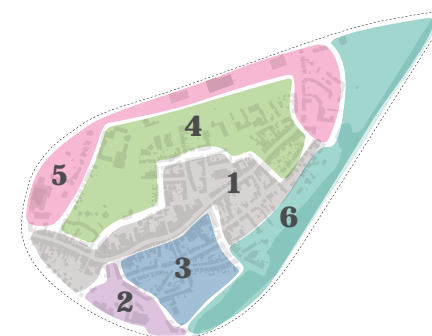
Når man bevæger sig i bymidten sker en række gradvise skift, hvor man bevæger sig fra historiske rammer til nybyggeri, fra stringente boligbebyggelser i menneskelig skala, til store åbne p-pladser, fra veldefinerede grønne parkrum til udflydende grønne og blå strøg, og fra indfaldsvejen til bløde passager for gående. Gennem en bevidst strategi for udvikling af identiteten i bymidstens delområder, ligger et uforløst potentiale i, at skabe en række karakterfulde og bylivsskabende områder. Igen gennem denne strategi udmøntes en geografisk afgrænsning, som skaber områder i byen, der henvender sig til forskellige målgrupper og behov.

Strategien arbejder således med en identitetsskabende inddeling af Tønder Midtby i seks unikke områder.

UNIKKE OMRÅDER

Strategiens seks unikke områder

1. **Gågaden:** Handel, ophold, bolig, gæster, flow
2. **Skibbroen:** Byrum og byliv, ankomst
3. **Gråbrødrekvarteret:** Historie, stemning, vand
4. **Aktivitetsbåndet:** Aktiviteter, leg, unge, skole, gymnasium
5. **Funktionsbåndet:** Dagligvarehandel, mv.
6. **Rekreationsbåndet:** Det blå og grønne

Strategiens seks unikke områder

Referencefotos viser eksempler på, hvordan Tønder kommune kan skabe noget unikt i byrummene, som giver brand-værdi i de enkelte dele af byen

Til at aktivere bymidtens grønne rum, kan der etableres lege- og opholdsmøbler

Et identitetsskabende element i byrummet, som integrerer vand med beplantning

Med effektbelysning i byens rum kan identitet styrkes

Moderne byliv i historiske bymidter

Ribe Domkirkeplads, Stændertorvet i Roskilde og Kultorvet i København er gode eksempler på hvordan der med en enkel tilgang til design er skabt plads til det moderne byliv i historiske rammer. I disse tre byrum ser vi hvordan f.eks. udeservering, parkering og grillkiosker kan integreres på æstetisk vis og stadig skabe rum for bylivet.

KLIMATILPASNING

Synlig klimasikring forskønner midtbyen

Kraftige regnskyl bliver en stadig oftere tilbagevendende begivenhed og mange steder er der risiko for oversvømmelse og skader på bygninger og infrastruktur. I Tønder Midtby er det endnu ikke gået helt galt, men et ældre kloaknet og de stigende vandmængder truer. For at sikre byen, foreslås en række tiltag der skal bidrage til at klimasikre midtbyen og på samme tid bidrage til fortællingen om Tønders historiske tilknytning til vandet og landskabet omkring.

I gamle dage kunne man sejle helt ind i hjertet af byen og lægge til kaj ved det, der i dag er kendt som Skibbroen. Over tid er vand blevet til land, og de historiske spor herom er udviskede. Vandet er dog ikke helt forsvundet, og midtbyen fremstår som en let forhøjet ø, omgivet af vand på alle sider. Mod sydøst er der Vidåen og mod nordvest kanalerne rundt om byen, som også afvander en del af Tøndermarsken.

Byrums- og klimatilpasningsplanen har en tæt relation til Tøndermarsk Initiativet, hvis overordnede vision er, at det samlede marskområde bliver et endnu mere attraktivt sted, ikke kun at besøge, men også at bo og arbejde i. Et af

hovedindsatsområderne i Tøndermarsk Initiativet er klimatilpasning i Tønder Midtby med henblik på bedre beskyttelse mod oversvømmelse langs Vidåen og i Tønder by.

Trods midtbyens karakteristiske afgrænsning af vand på alle sider, er vandet i mindre grad en del af oplevelsen, når man bevæger sig i byen. Vidåen er i store træk utilgængelig fra midtbyen, da en stor del af dens forløb er lige op til private haver, og kun i Skulpturhaven og Anlægget er der direkte kontakt til vandet, primært for de stedskendte. Mod nord løber Laurentiusstrømmen, hvoraf ca. halvdelen af vejen er rørlagt under gågaden og langs Skibbroen. Den anden halvdel løber i en åben rende med et meget regulært forløb med ligeså regulære kunstigt anlagte skråningsanlæg. Dette giver Laurentiusstrømmen et meget teknisk udtryk, der ikke umiddelbart inviterer til ophold eller sanselige oplevelser.

En essentiel del af udviklingen af Tønder Midtby er derfor at forstærke og inddrage byens blå kvaliteter, hvor der er mulighed samt trække blå spor ind i de centrale områder, så vandet igen kan blive mere synlig i form af en oplevelse for borgere og besøgende. Det skal være et nyt kapitel i fortællingen om Tønder og nærheden til vandet. Klimatilpasning af Tønder Midtby skal således ikke blot løse de tekniske udfordringer, men bringe vandet tilbage i byen som en synlig, visuel og mental markør af Tønders historik, som skaber en sammenhængende fortælling og oplevelse.

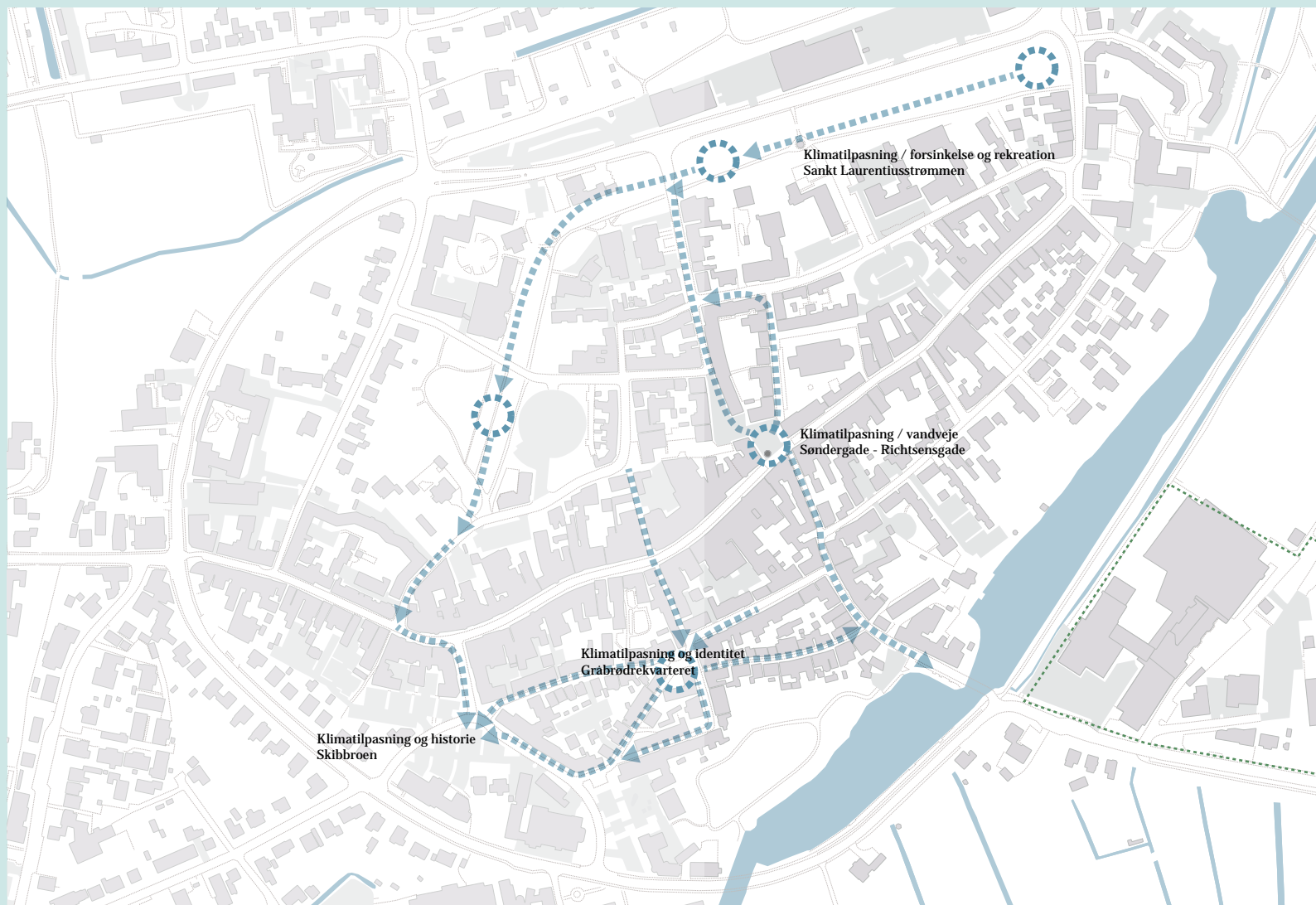
KLIMATILPASNING

Strategiens tre fokusområder

1. **Klimasikring af midtbyen**
2. **Omdannelse af Laurentiusstrømmen**
3. **Bedre adgang til Vidåen**

Strategikoncept for klimatilpasning

Kort over midtbyplanens forslag til klimatilpasningsprojekter i gade- og byrum.

Klimasikring af den historiske by

I Middelfart fremviser projektet "Vandvejen" måder at klimasikre den historiske by, med moderne materialer

Vandveje igennem byen i klassiske materialer

BYRUM OG OPLEVELSER

At skabe bylivsoplevelser for alle

En nøglestrategi i midtbyplanen er at skabe byrum, byliv og oplevelser for alle. Oplevelsen af midtbyen er central, hvorfor der skal være fokus på, hvordan byens rum fremadrettet kan indrettes og anvendes bedst muligt. Der skal være fokus på hvilken oplevelse det skal være at opholde sig i bymidten og bevæge sig rundt, og hvordan hverdagslivet fungerer bedst muligt.

“

Vi kommer næsten aldrig helt inde i bymidten, kun når der er arrangementer, så er det hyggeligt. Der mangler et sted, man kan bruge sin lørdag med familien og venner

HØRT VED MÅLGRUPPEINTERVIEW
MED HANDLENDE

Tønder er en af landets ældste købstæder med en attraktiv bymidte præget af intime slyngede gadeforløb, smøger og gamle byhuse. Midtbyen har et varieret udbud af butikker, som tiltrækker gæster udefra. Nogle af midtbyens byrum fungerer fint som de er, mens andre fremstår uforløste med mulighed for omdannelse til forskellige former for aktivitetsrum, som kan understøtte ophold på tværs af generationer.

Tønder Midtby har stort potentiale for en videreudvikling, hvor de nuværende kvaliteter forstærkes og understøttes af nye kvaliteter, der kan bidrage til at skabe endnu større tiltrækningskraft, særligt overfor børnefamilier og unge, hvor interessentinddragelsen har afsløret et behov for nytænkning af funktioner.

Der er flere hyggelige og fine pladser i bykernen med udeservering, hvor man kan opholde sig. Der er dog potentiale for mere ikke-kommercielt ophold i byen.

En attraktiv bymidte kan også være med til at understøtte Tønder Kommunes "Destinationsstrategi". Gæster og turister skal have lyst til at blive længere i byen end blot en-dags besøg ved at de betragte bymidten som en levende destination, som kan tilbyde gode overnatningsfaciliteter, varieret byliv og interessante events og aktiviteter.

BYRUM OG OPLEVELSER

Strategiens tre fokusområder

1. Skabe flere uformelle, semi-offentlige og ikke-kommercielle opholdsmuligheder og oplevelser
2. Skabe bedre muligheder for aktiviteter, leg og bevægelse
3. Skabe inspirerende frirum for børn og unge

Strategikoncept for byrum og oplevelser

Referencefotos viser eksempler på, hvordan Tønder kommune kan skabe byliv og oplevelser

Til at understøtte "hverdagsbyens" liv skal der være opholdsmuligheder, hvor man kan slå sig ned i en kort pause

I bymidten kan der også planlægges med midlertidige aktiviteter og funktioner, som skaber liv og "kant". Billedet er fra Aarhus, hvor domkirkepladsen blev transformeret til et landskabsrum i en uge.

Social interaktion i byens rum

Nye møder og typer af byliv opstår gennem ophold og aktivitetselementer, som indbyder til social interaktion.

Sanselige elementer

Vand i byens rum stimulerer sanserne og forstærker trangten til at blive længere. Elementerne kan både opfordre til leg og fordybelse.

FORBINDELSER

At forbinde funktioner og fortællinger

Tønder Midtby har en imødekomende skala og en begrænset udstrækning, hvilket muliggør helhedsoplevelser for gående, hvor alle midtbyens attraktioner og pusterum kan opleves og nydes i løbet af en dag.

Gågaden er et velfungerende og veldefineret byrum der skaber en god øst-vest gående forbindelse i midtbyen. I nord-syd gående retning løber en række mindre by- og gaderum, dog uden større sammenhængende og intuitive bevægelsesforløb. Forbindelsen Richtensgade til Søndergade er oplagt at udvikle i fremtiden som en markant nord-sydgående streng i byen, der kobler Vidåen med dagligvarebutikkerne. Parallelt ligger en anden forbindelse, som går fra Nørregade over den røde plads til Delasvej. Denne kan potentielt blive en god forbindelse, men vil kræve større investeringer og skal derfor ses i et langsigtet udviklingsperspektiv.

Ankomsten til midtbyen opleves flere steder diffus, og der savnes klare orienteringspunkter. En analyse af midtbyens større parkeringspladser peger på et behov for at højne kvalitet og wayfinding ved ankomsten til bymidten. Det skal være tydeligt, hvordan man kommer til parkeringspladserne ved hjælp af elektronisk parkeringshenvisning samt være tydeligt, hvordan du bevæger dig fra byens parkeringsplads til eksempelvis gågaden.

“

Bymidtens dagligvarebutikker ligger i kanten af bykernens tætte bebyggelse langs jernbanen, hvor der er plads til de mere arealkrævende dagligvarebutikker og deres parkeringspladser. Der er kun 400 meter til Torvet, der ligger centralt langs hovedstrøget, men på den modsatte side af Kongevejen og uden umiddelbar funktionel kontakt.

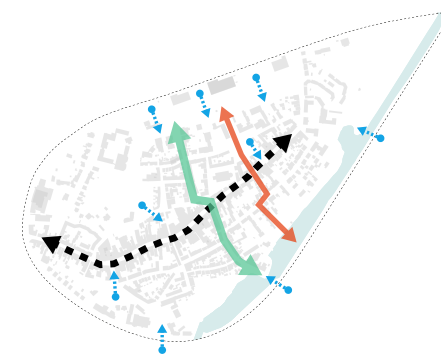
FRA RAPPORTEN "DETAILHANDLEN I 10 BYER", ERHVERVSSTYRELSEN 2015

Bedre vej- og stiforbindelser som styrkes af forskellige wayfinding/vejvisningselementer udgør derfor en central indsats, der skal gøre det til et oplagt valg at bevæge sig rundt i byen, også udenfor gågaden. For at skabe bedre sammenhæng imellem midtbyens udbud og oplevelser, skal der være fokus på at skabe bedre og mere tydelige forbindelser for gående og cyklister.

FORBINDELSER

Strategiens fire fokusområder

1. Styrke og formidle ruter i midtbyen – både de funktionelle og de oplevelsesbaserede
2. Styrke ankomspunkter generelt og særligt til og fra centrale P-pladser
3. Skabe bedre nord-syd gående forbindelser på tværs af gågaden
4. Forstærke koblingen til Vidåen og Laurentiusstrømmen

Strategikoncept for forbindelser

Referencefotos viser eksempler på elementer, som kan være med til at forbinde byens rum

Grafik

Til at tydeliggøre byrum kan man med grafik og byrumsmøbler understrege forbindelser og indgange

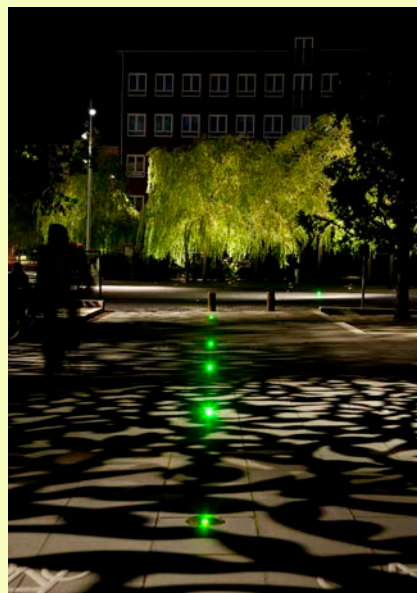
Elektronisk parkeringshenvisningssystem

For at undgå unødige p-søgning i bymidten og hurtigere lede bilisterne hen til ledige p-pladser, kan teknologien anvendes.

Wayfinding

Belysning som enten er hængt op mellem bygningsfacader eller ligger i belægningen, kan være med til at forbinde byens attraktioner

Byinventar der er med til at fortælle historien

Byinventaret kan designes så det er en integreret del af byens historiefortælling.

7 nøgleprojekter

Nøgleprojekterne er konkrete projekter, som er skabt igennem inddragelsesprocessen. Projekterne har en karakter, at de kan realiseres inden for de næste 2-5 år igennem en række landskabsarkitektudbud.

Projekterne er beskrevet med en ramme, hensigt og overordnet programmering, men vil skulle bearbejdes i en videre proces.

SKIBBROEN

Nyt byrum fortæller historien

BYRUMMET I DAG

Skibbroen har været Tønders havn siden middelalderen, indtil den blev fyldt op i 1930'erne og omdannet til parkeringsplads og vejareal. Skibbroen der før var byens ankomstpunkt med skibe udgør i dag adgangen til byen med bil for en stor andel, der ankommer og parkerer deres bil på den åbne plads eller på de nærliggende P-arealer på Jomfrustien, bag Vestergade og mellem Skibbrovej og Gråbrødrevvej.

Skibbroen er i dag blot et vejnavn og der har længe været et ønske i Tønder om at føre Skibbroen tilbage – i en eller anden form. Siden Skibbroen var byens havn er der sket en stor udvikling af byen og af det omkransende landskab, og det har ikke været muligt at genskabe havnen som den var. I dag er det muligt at fremhæve historien med andre virkemidler, og samtidig opnå et attraktivt byrum ved ankomsten til byen.

OMDANNELSE

For at omdanne pladsen skal P-pladser og vejareal omlægges. I forbindelse med udarbejdelse af midtbyplanen er der gennemført en parkeringsanalyse af hele Tønder Midtby. Analysen viser, at der for byen som helhed er et godt udbud af offentlige P-pladser. Analysen viser dog samtidig, at netop Skibbroen og de nærliggende P-pladser er under pres, og en reduktion af pladser i området vil kræve tiltag andre steder – både ift. vejvisning/skiltning og i form af optimering og eventuel udvidelse af P-pladser. Derfor foreslås en nænsom omdannelse af pladsen, der tilgodeser bevaring af så mange pladser som muligt, men som samtidig skaber plads til vand og nye opholdsmuligheder i byrummet.

Ved nyindretning af pladsen skal der være fokus på at fremhæve Skibbroens historie og Tønders maritime fortid, særligt i form af et rekreativt vandelement, der iscenesættes med sydvendt trappe. Det skal integreres naturligt i byrummet og bidrage som port til bymidten. Pladsen skal kunne tilbyde et ikke-kommercielt ophold, hvor besøgende kan studere bykortet en ekstra gang inden de bevæger sig ud i midtbyen eller blot nyde det sidste af isen, inden de igen sætter sig i bilen for at køre hjem.

Pladsen skal indrettes fleksibelt så større eller mindre områder kan afspærres til events der har en størrelse, som ikke passer ind på Torvet, eks. bagagerumsmarkeder, streetfodboldsturnering etc. Overgangen mellem byrum og P-areal bør behandles med fokus på denne fleksibilitet og niveauspring, hvorfor hække og andre faste fysiske grænser bør generelt undgås. Kiosken kan bevare sin placering, og der kan på et tidspunkt opføres en ny og pænere bygning. Alternativt kan Kiosken placeres som vist på kortet, hvor den kan bidrage til at skabe et afgrænset byrum foran Kogade 5.

For at udnytte det rekreative byrummet på Skibbroen foreslås en flytning af affaldsøerne til et mindre synligt sted. Princip for placering af affaldsøerne er, at de ikke må stå på de arealer, hvor der vil kunne blive skabt byrum og ophold. I den kommende proces for realisering af bymidteplanen, vil placering af affaldsøerne blive håndteret udenfor byrumsprogrammet i dialog med Forsyningen.

TRAFIKKEN PÅ SKIBBROEN

Som en integreret del af byrums- og klimatilpasningsplanen er der udarbejdet en række trafikanalyser, som undersøger de trafikale forhold i bymidten. Dette drejer sig bl.a. om trafiktællinger, p-analyse, droneoptagelser af trafikafviklingen på Kongevej, Skibbroen og Jomfrustien og stop-interviews mm.

Skibbroen

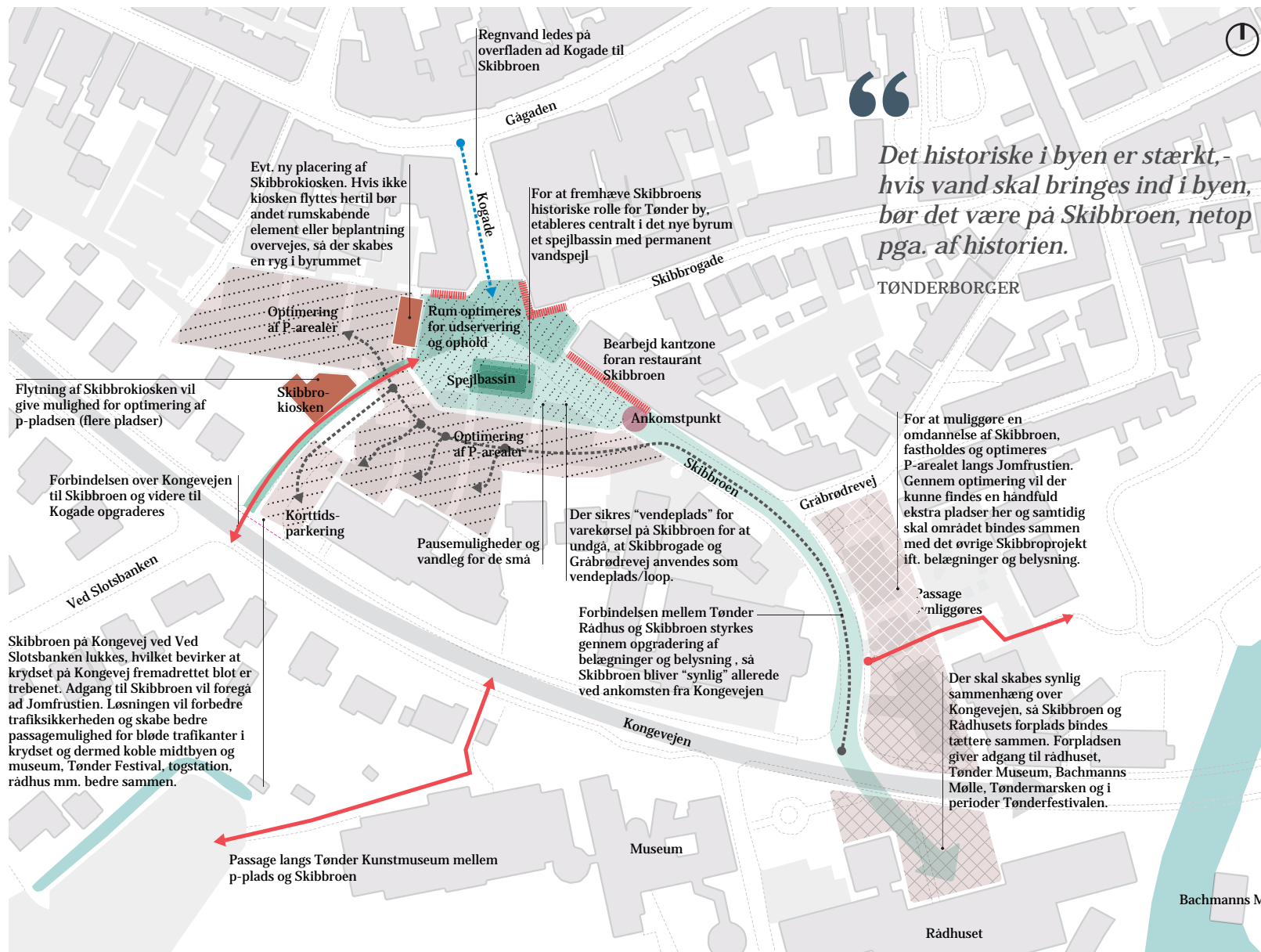
Trafikforhold ved Skibbroen

Ved Skibbroen blev en lukning af Skibbroen mod Kongevej (og delvis lukning) undersøgt sammen med en vurdering af ny trafikfordeling.

Formålet med analyserne var at vurdere en forbedring af trafikafviklingen på Kongevej ved Skibbroen pga. skævt F-kryds samt potentialerne for at fredeliggøre Skibbroen fra trafikrum til opholdsrum. Ligeledes blev der også undersøgt om der kunne laves en ensretning af Skibbroen med mulighed for udkørsel til Kongevej.

Projektet forudsætter omdannelse af P-arealer og ændring af adgangsforhold, så der fremover er ind- og udkørsel ad Jomfrustien, og at krydset ved Ved Slotsbanken lukkes mod Skibbroen.

MÅLGRUPPE	Besøgende til byen
PROGRAM	Rekreativt opholdsrum, vand og parkering, midlertidige aktiviteter.
OPDELING	To delprojekter
KOMPLEKSITET	Lille
HANDLING	1: Aftale om omfang og finansiering 2: Tværfagligt projektforslag vedr. trafik, byrumsdesign og hydraulik, 3: Udbud og udførelse
AKTØRER	Tønder Kommune og Tønder Forsyning

Princip for omdannelse af Skibbroen

Rumskabende elementer

Mennesker trives i veldefinerede rum, og det er derfor en væsentlig opgave i at skabe et attraktivt byrum på Skibbroen. Træer og plantekasser kan bruges til at skabe rum.

Vand stimulerer sanserne

Både føle- og høresansen stimuleres af vand. Det virker ofte tiltrækkende på børn og opfordrer til leg. Samtidig kan lyden af vand virke afslappende for voksne.

GRÅBRØDREKVARTERET

Vand, historie og nære byrum

OMRÅDET I DAG

Gråbrødrekvarteret er et sammenhængende område der udgøres af gaderne Lillegade, Spikergade, Frigrunden, Gråbrødrevej og Skibbrogade. De fem korte gadeforløb udspringer alle på Gråbrødre Torv, der er kvarterets rolige omdrejningspunkt. Gaderne er præget af charmerende gamle huse i menneskelig skala, og tilbyder både kulturarv og yderst imødekommende by- og gaderum.

Belægningen varierer, men udgøres primært af chaussésten og brosten som understøtter fornemmelsen af historie. Gråbrødrekvarteret har således en stærk identitet, der med få virkemidler kan gøres helt unik og bidrage med en oplevelsesrig lomme i Tønder Midtby.

OMDANNELSE

I Gråbrødrekvarteret gøres en stærk destination endnu stærkere, og der arbejdes med en tofaset strategi med en generel designguide for belægninger, belysning og begrønning i kvarteret samt en særlig indsats på torvet.

Gaderne i Gråbrødrekvarteret har et potentiale som vand-

veje i forbindelse med den generelle indsats for forskønnelse og klimasikring af Tønder Midtby. Derfor foreslås det, at der udarbejdes et samlet forskønnelsesprojekt, der integrerer vandveje med rislende vand, opgradering af belægninger, plantning af træer og ny belysning i kvarteret. Det er tanken, at der vælges et belysningsarmatur, der adskiller sig fra den øvrige midtby for at understrege områdets egenart. Derudover suppleres med effektbelysning på torvet. På torvet opstilles et "multiskilt", der viser vej til destinationer i byen som Skibbroen og Torvet, og med angivelse af afstand i meter.

For at udnytte Gråbrødre Torvs rekreative kvaliteter, foreslås en flytning af affaldsøerne. Princip for placering af affaldsøerne er, at de ikke må stå på de arealer, hvor der vil kunne blive skabt byrum og ophold. I den kommende proces for realisering af bymidteplanen, vil placering af affaldsøerne blive håndteret udenfor byrumsprogrammet i dialog med Forsyningen.

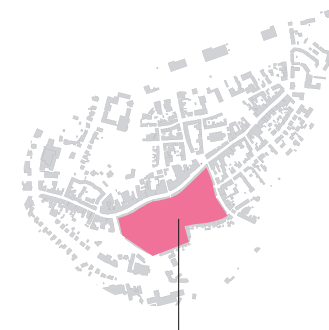
Udover de fysiske forandringer, kan der arbejdes på et organisatorisk plan ved at nedsætte en gruppe ildsjæle, der kan bidrage med afholdelse af byvandring ved skumringstid og tilsvarende events.

TRAFIKKEN I GRÅBRØDREKVARTER

Som en integreret del af byrums- og klimatilpasningsplanen er der udarbejdet en række trafikanalyser, som undersøger de trafikale forhold i bymidten. Dette drejer sig bl.a. om trafiktællinger, p-analyse og stop-interviews mm.

Trafikforhold i Gråbrødrekvarter blev effekter af restriktioner undersøgt samt effekter for gennemkørende trafik, varelevering og p-søgende trafikanter.

Intentionen for området er at forskønne og fredeliggøre kvarteret, begrænse varelevering fra Gråbrødrekvarter og

Gråbrødrekvarteret

forhindre gennemfartstrafik.

Analysen viste, at ensretninger generelt medfører mulighed for forskønnelse af gader og mere trygge gader, men at det kan give u hensigtsmæssige nye ruter og oplevet mertrafik samt risiko for øget skiltning, manglende respekt for ensretningen og forvirring blandt trafikanter.

Vejlukninger generelt medfører fredeliggørelse af de vejlukkede gader, men kan give anledning til bl.a. u hensigtsmæssige manøvrer, øget skiltning og evt. længere ruter for beboere.

Ligeledes vil en skarpere p-restriktion på områdets p-anlæg kunne medføre mindre søgetrafik, men omvendt give behov for øget kontrol og problemer med langtidsparkering for beboere.

Anbefalingen til trafikken i området er en ensretning af Spikergade på sidste 20 -30 meter inden Gråbrødre Torv, vejlukning af Gråbrødre Torv mod Uldgade, evt. ensretning af Skibbrogade og Gråbrødrevej samt en beboerlicens.

MÅLGRUPPE	Voksne borgere, beboere og turister
PROGRAM	Fysisk forskønnelse
OPDELING	Ét projekt for gaderne og ét projekt for torvet
KOMPLEKSITET	Mellem
HANDLING	1: Aftale om finansiering 2: Projektforslag 3: Udbud og udførelse
AKTØRER	Tønder Kommune, Tønder Forsyning, Tønder Museum, beboere og lokale ildsjæle

“

”Byen er hyggelig med smukke huse og dejlig omegn udenom bymidten”

TURIST VED MÅLGRUPPEINTERVIEW

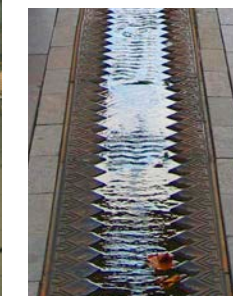
“

Byrummene skal i højere grad møbleres - ikke romantisk, men moderne og god kvalitet, f.eks. Wegner.

HØRT PÅ INTERESSENTGRUPPEMØDET

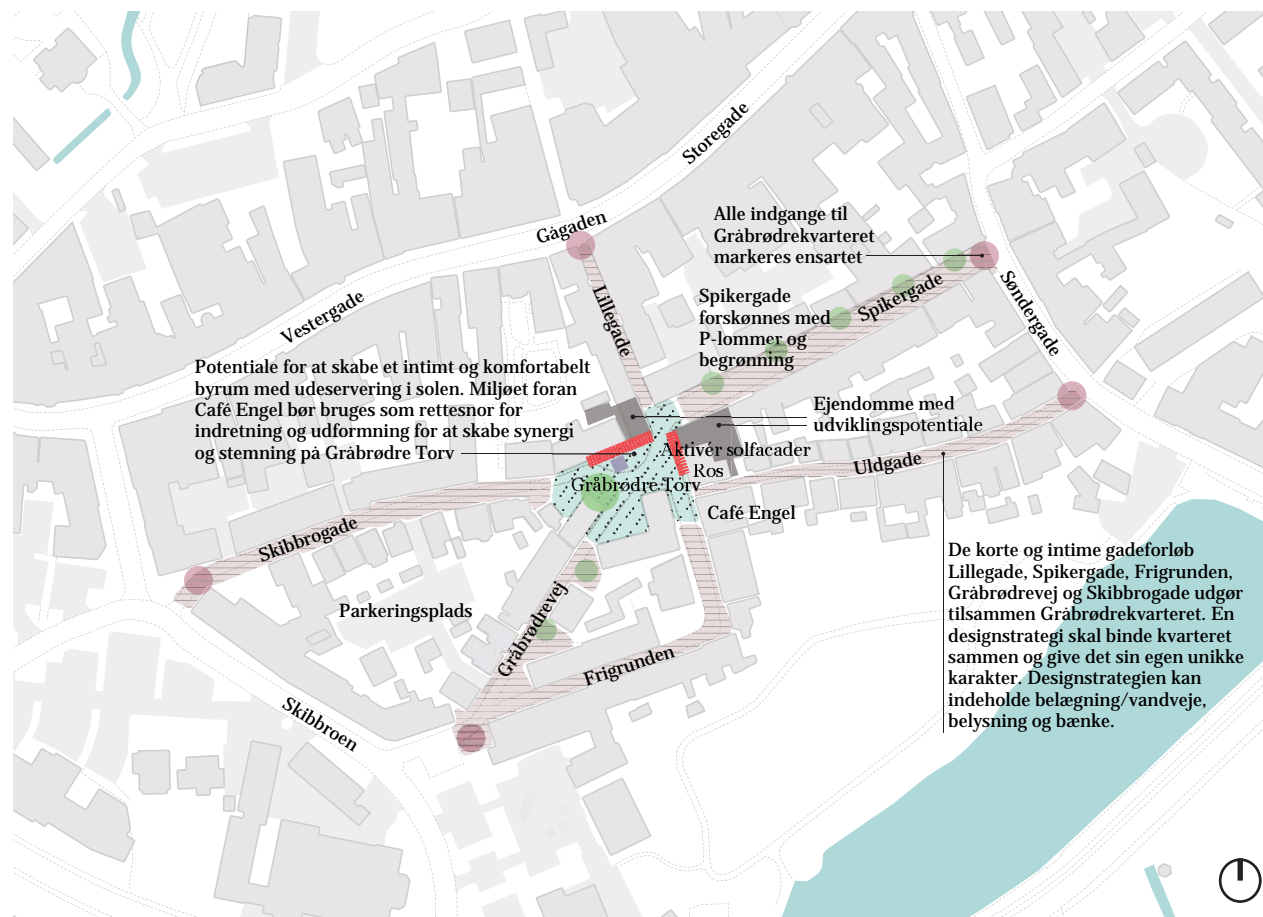
Moderne design understreger kulturarvskvaliteter

Ribe Domkirkeplads er indrettet med moderne overflader og byrumsmøbler. Det enkle design fremhæver bygningskulturarven.

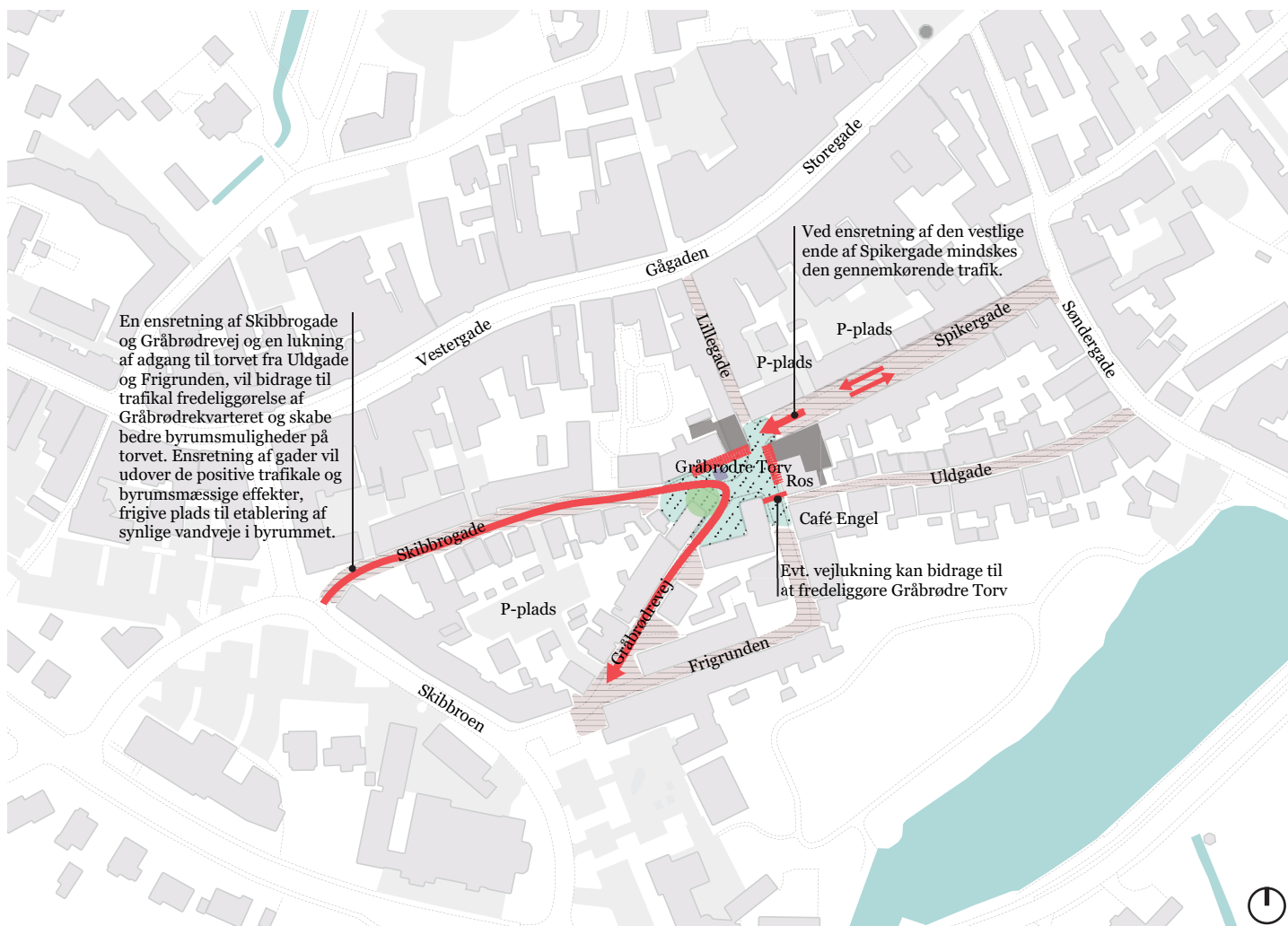

Klimasikring af den historiske by

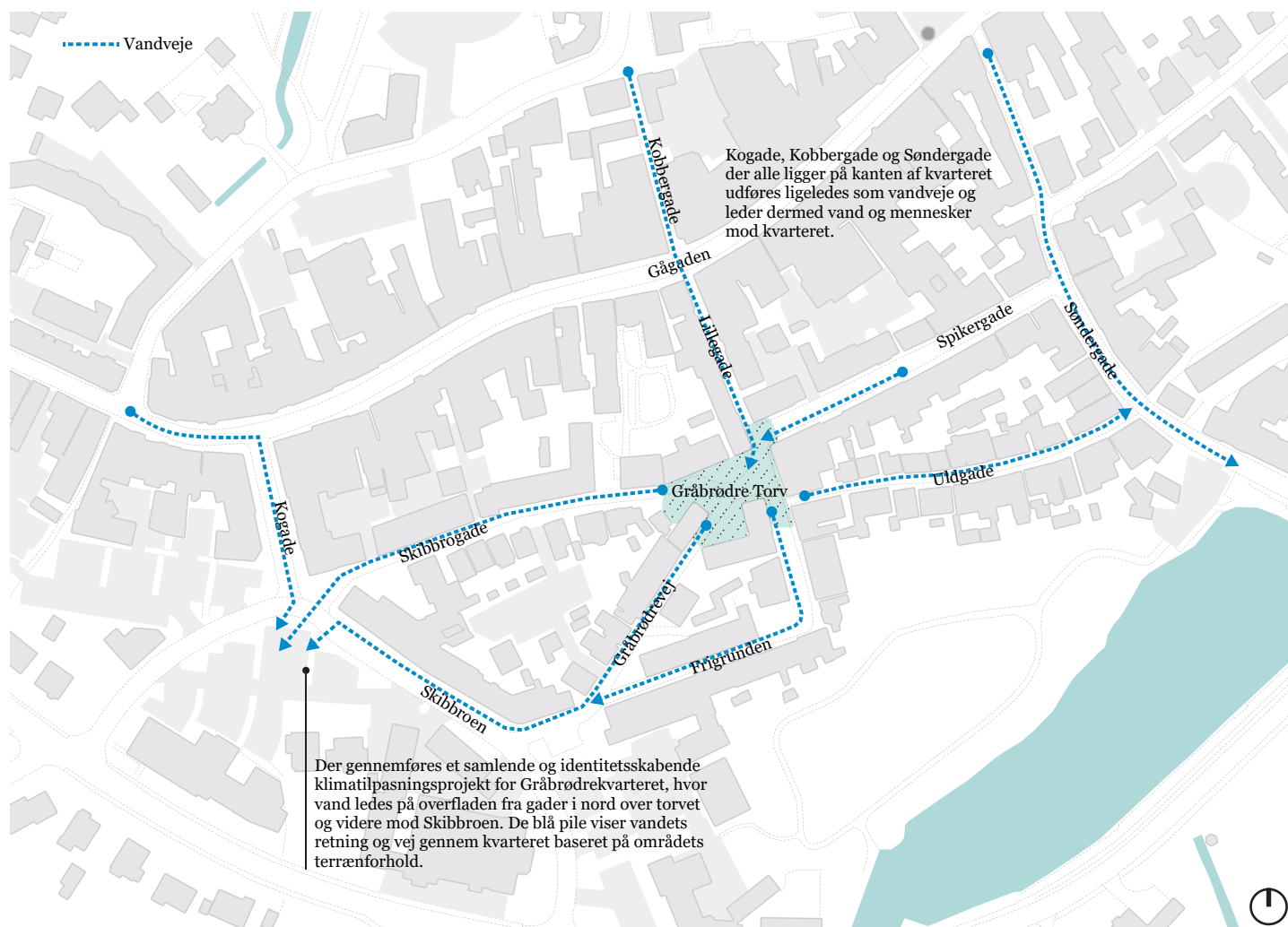
Vandvejen i Middelfart kombinerer synlig klimasikring og ophold med sanselige elementer.

Princip for omdannelse af Gråbrødrekvarteret

Princip for ændring af trafikale forhold i Gråbrødrekvarteret

Princip for fremtidig håndtering af regnvand i Gråbrødrekvarteret

SKULPTURHAVEN

Åbner og forbinder

OMRÅDET I DAG

Skulpturhaven er et smukt parkrum i rolige omgivelser, med Frigrunden og Uldgades boligbebyggelse mod nord, Amtmandspalæet mod vest, Vidåen mod øst og Bachmanns Mølle mod syd. Haven er således omgivet af historiske bygninger og landskab. Skulpturhaven blev etableret i 2008 og i 2009 fik området et ekstra løft med gennemførelse af Snæbelprojektet, der også indebar en landskabelig bearbejdning af området langs Vidåen. Skulpturhaven er siden blevet løbende udviklet, og senest er der i maj 2018 indviet en række skulpturer, så der nu er i alt 15 skulpturer i haven. Hermed er 10 års indsats afsluttet og haven fremstår som ønsket. Bag projektet er en driftig gruppe bestående af Tønder By- og Handelsstandsforenings kunstvalg og Kunstmuseet.

Haven opleves dog hengemt, og turister og besøgende udefra overser den helt eller har vanskeligt ved at finde den. Den bedste adgang er fra Hostrups Hotel, der ligger lige ud til haven – dog adskilt af en mindre P-plads. Fra Skibbroen er adgangen ikke synlig, og kræver lokalkendskab at finde. Fra Gråbrødre Torv og Frigrunden ville det være naturligt med passage til haven, men det er ikke muligt, da de private ejendomme hindrer forbindelsen. Endeligt er der den smalle passage ud til Kongevejen der leder til Bachmanns Mølle. Der er dog ikke umiddelbart mulighed for krydsning af vejen, og der er ikke nogen naturlig oplevelsesbetonet vej videre herfra.

OMDANNELSE

Skulpturhaven fungerer rigtig godt og formålet med nøgleprojektet er at sikre og styrke adgangsforhold til området. Adgangsmulighed og forbindelse fra Frigrunden har været

et ønske i Tønder i mange år, og står også beskrevet i den gældende lokalplan. Der bør igangsættes en dialogproces med udvalgte ejere af ejendomme på Frigrunden for at afklare, om det vil være muligt at skabe en smal passage-mulighed på 1-2 meter til Skulpturhaven.

Adgangen fra Skibbroen bør opgraderes som led i projekt Skibbroen, hvor P-pladsen langs Jomfrustien foreslås optimeret.

Mulighed for at etablere en promenade langs Vidåen bør undersøges, da en promenade vil skabe en bedre og mere direkte kontakt til Vidåen. Desuden foreslås en udvidelse af pladsen ved Hostrups Hotel mod Vidåen i form af et opholdsrum i det solrige hjørne, hvor spunsvæggen udvides med et trædæk.

For at opnå bedre visuel kontakt til vandet, foreslås udtynding af beplantning på vandspejlet i Vidåens nordlige side.

For at udnytte det rekreative rum foran Hostrups Hotel, foreslås en flytning af affaldsøerne til et mindre synligt sted. Princip for placering af affaldsøerne er, at de ikke må stå på de arealer, hvor der vil kunne blive skabt byrum og ophold. I den kommende proces for realisering af bymidteplanen, vil placering af affaldsøerne blive håndteret udenfor byrumsprogrammet i dialog med Forsyningen.

Ved Kongevejen etableres effektbelysning på vejen for at understrege passagemuligheden til Bachmanns Vandmølle. Overgangen skal dog udføres tydeligt på bilernes præmisser, så der ikke opstår tvivl for bilisterne og trafikikkerheden formindskes. Med effektbelysning skabes en opmærksomhed på koblingen ud ad byen til Bachmanns Vandmølle og stisystemet ud i Tøndermarsken.

Skulpturhaven

Ligeledes er der planer om at inddrage vandmøllen til kultur- og fritidsformål, hvilket vil kunne styrke området som en kulturdestination, der kan supplere gågadens kommercielle liv.

MÅLGRUPPE

PROGRAM

OPDELING

Alle

Styrkelse af adgangsforhold

Tre delprojekter:

1: Synliggøre adgang ved hotel og undersøge mulighed for opholdsrum i nordøst hjørne.

2. Promenade langs Vidåen og udtynding af beplantning.

3: Effektbelysning Kongevejen og pauserum med udsigt over haven

4: Dialogproces med grundejere omkring passage fra Frigrunden Mellem

KOMPLEKSITET

HANDLING

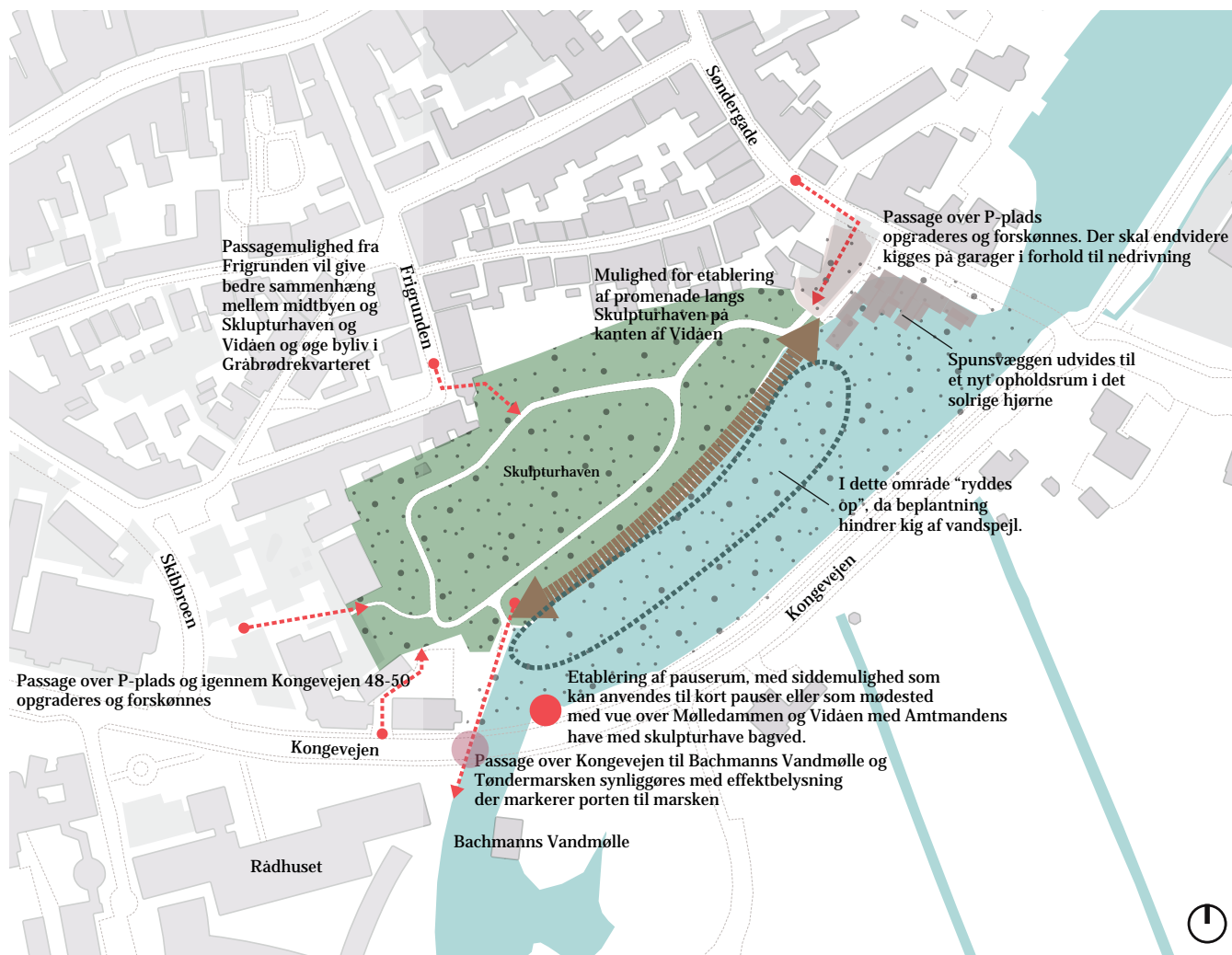
1: Aftale om finansiering

2: Projektforslag

3: Udbud og udførelse

Tønder Kommune, lokale grundejere inkl. Skorstensejerlauget

AKTØRER

Princip for omdannelse af Skulpturhaven

“

Skulpturhaven er et fint sted, der samtidigt lægger op til leg på en anderledes måde. Men haven er svær at finde, hvis du kommer udefra.

BØRNEFAMILIE

Promenade

Langs Videåen kan man etablere en promenade, hvorfra der er mulighed for at nyde områdets store rekreative kvaliteter

Ankomst til Tøndermarsken

Bachmanns vandmølle kan blive en ny attraktion i byens oplevelsesnetværk.

Kunst som forbindelse

Det er muligt at designe lyskunst, som forbinder midtbyen med Tøndermarsken. Samarbejdet kunne være med en lokal kunstner for at understrege den stedsbundne historie.

TORVET

Midtbyens hjerte

BYRUMMET I DAG

Centralt i Tønder bymidte ligger Torvet som byens pulserende hjerte, og som et hjerte har Torvet to separate dele. I den ene del - mod gågaden – finder man det klassiske bytorv med udeservering og mulighed for midlertidig omdannelse til mindre arrangementer. Den anden del benyttes i dag til parkering og som gennemgangsrum mellem gågaden mod syd, og Richtsensgade, der leder til biblioteket og busstationen samt dagligvarebutikker mod nord. Torvet henvender sig primært til betalende cafégæster og gæster til pølsebaren, og der er et fravær af ikke-kommercielle opholdsmuligheder samt steder for leg og aktivitet målrettet børn og unge.

Udover Torvets to hovedårer, Gågaden og Richtsensgade, er der skjulte passager til Tønder Kristkirke og til Kobbergade.

OMDANNELSE

Torvets nordlige del foreslås omdannet til et byrum, der ikke blot adskiller sig fysisk fra den sydlige del som i dag, men som også funktionelt adskiller sig og tilbyder alterna-

tive byrumskvaliteter, der kan give børn, unge og børnefamilier lyst til at besøge og opholde sig oftere og længere i Midtbyen. Rummet kan indrettes med et tydeligt moderne præg i kontrast til den sydlige del. Der kan indføres elementer i inspirerende former og farver, der indbyder til leg og bevægelse, og som kan give børnefamilierne et mødested i byen. Der kan også gives mulighed for ikke-kommercielt ophold, hvor man kan finde hvile, og hvor en madpakke eller vandflaske kan nydes i en kort pause. Der skal være et naturligt samspil på Torvet, når familien finder ro omkring mad og drikke og børnene kan udforske byrummets muligheder.

For at styrke det nordlige byrums potentiale foreslås de nuværende parkeringspladser nedlagt. På en mindre del af arealet kan der etableres cykelparkeringssløsning, så det fremover bliver attraktivt at ankomme til midtbyen på cykel.

Torvet vil således blive omdannet til en plads med to særegne områder, der på hver sin måde inviterer folk til at tage ophold, og som samtidig iscenesætter de skjulte forbindelser ad Kobbergade og til kirkepladsen. Den nyligt renoverede kirkeplads, fastholder sin karakter af hengemt refleksionsrum med plads til ro og fordybelse, men med en stærkere forbindelse til Torvet, som binder byrummene sammen. Synliggørelse af passagen til kirkepladsen kan udføres umiddelbart og uafhængigt af øvrig plan for Torvet. Ved omdannelse af Torvet vil man kunne lave en etapeinddeling i to faser. I fase 1 kan passagen til kirken etableres med ny belysning og skiltning, som understreger forbindelsen mellem de to byrum, og i fase 2 kan det "nye" lege- og aktivitetsrum planlægges sammen med udviklingsområdet ved Café Kridt.

“

Generelt oplever jeg, at byen er opdelt, enten gamle eller børn. Det ville være fedt med en kerne eller et mødested, hvor man kan samles på tværs af generationer, f.eks. et sted med multifunktioner.

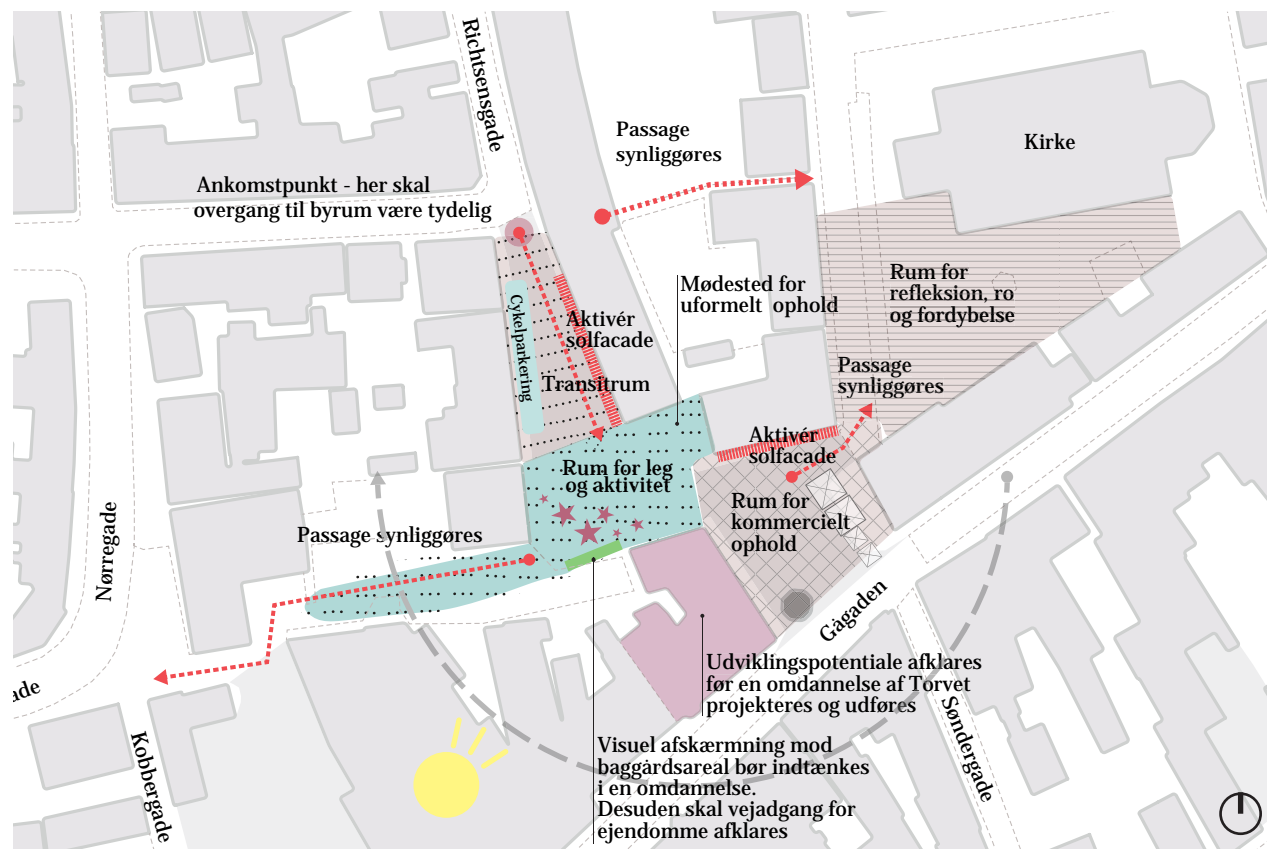
MOR TIL TO VED MÅLGRUPPEINTERVIEW

MÅLGRUPPE	Børn, unge og børnefamilier
PROGRAM	Ikke-kommercielt aktivitetsrum
OPDELING	Et samlet projekt (evt. to)
KOMPLEKSITET	Lille
HANDLING	0: Afklaring ift. hjørneejendom 1: Aftale om finansiering 2: Projektforslag 3: Udbud og udførelse
AKTØRER	Tønder Kommune

“

Kan man mon lave et torv for alle aldre, hvor voksne kan sidde og drikke deres kaffe, mens børnene klatrer rundt?

BØRNEFAMILIE VED MÅLGRUPPEINTERVIEW

Princip for omdannelse af Torvet

Ophold der skaber rumlighed - og aktivitet

Hævede flader skaber rum og kan bruges til leg og ophold.

Torv med flere funktioner afstresser

Ophold for voksne og leg for børn giver mulighed for afslapning for børnefamilier

Forbindelse

Spor i belægningen kan tydeliggøre en sammenhæng mellem to byrum

GÅGADEN Midtbyens puls

OMRÅDET I DAG

Gågaden i Tønder Midtby er velfungerende og indbydende. Den bilfri del strækker sig fra Popsensgade i vest til Delasvej i øst, og det er også dette centrale stræk, der har det bedste flow af besøgende. Gågaden er midtbyens livsnerv og er i høj grad understøttet af en aktiv handelsstandsforening, der organiserer de handlende og arrangerer en række fælles tiltag. Tønder Midtby har da også skillet sig positivt ud fra mange andre mindre købstæder, idet de har været i stand til at tiltrække kædebutikker mv.

Gågaden har en række ankomstpunkter, hvoraf Skibbroen er det mest populære. Derudover ankommer besøgende fra enderne samt fra Richtsensgade over Torvet, fra P-pladsen bag den røde plads og fra den cirkulære P-plads ved gymnasiet (Solsikken).

Ankomstpunktet ved den røde plads giver et livspust til butikkerne i gågadens østlige ende og pladsen tjener derfor en vigtig funktion til at holde liv i butikkerne i Østergade.

OMDANNELSE

Gågaden har generelt ikke et stort behov for en omdannelse, da den fungerer godt. Når den alligevel indgår som projekt, er det i kraft af dens helt centrale rolle i midtbyens liv. Derfor sættes fokus på en række mindre indsatser, som vil bidrage til et generelt løft af midtbyen i samspil med gennemførelsen af øvrige nøgleprojekter.

Der savnes bedre muligheder for ikke-kommercielt ophold i gågaden. Der står enkelte bænke i det ca. 1 km lange stræk, men der savnes flere muligheder for små pauser. Ligeledes savnes der pauserum for børn i gågadens langstrakte forløb. Det forslås at skabe to-tre nicher, hvor børn kan

udfolde sig i et øjeblik pause fra shoppingturen. Det kan være en utraditionel bæk eller legemøbler, som børnene kan klatre på, eller et mønster i belægningen der ansporer til leg.

På det yderste stræk af gågaden mod øst, mellem Delasvej og den røde plads, vil en mindre indsats med at ensarte belægningen til den øvrige gågade bidrage til at binde ankomstarealet bedre sammen med midtbyen, og dermed få flere til at bevæge sig længere mod øst. Ligeledes kan man fra den røde plads til Tønder Kulturskole kunne planlægge for anderledes funktioner i stueetagen såsom ungecafé, kunsthåndværk, atelier mm.

For at styrke den samlede oplevelse af gå-gaden, bør der udarbejdes en selvstændig helhedsplan for Østergadedelen, som kan føre til en udviklingsplan for området. Planen skal håndtere forskellige problemstillinger som trafik, ophold, funktioner, butiksliv, flow mm.

Der er i den del af byen en række udviklingsperspektiver, som er uforløste, men som ved de rette greb, vil kunne gøre gågaden mere helstøbt.

TRAFIKKEN I GÅ-GADE OMRÅDET

Som en integreret del af byrums- og klimatilpasningsplanen er der udarbejdet en række trafikanalyser, som undersøger de trafikale forhold i bymidten. Dette drejer sig bl.a. om trafiktællinger, p-analyse og droneoptagelser.

VIDÅGADE

I området ved gågaden blev genåbning af Vidågade og en vurdering af trafikfordeling på vejnettet efter genåbning undersøgt. Formålet med analyserne var at vurdere genopretning af vejadgang øst om midtbyen primært for lokale samt mulighederne for at genskabe liv i den østlige ende af midtbyen og evt. i gågademiljøet.

Gågaden

Ud fra stopinterviewene med vareleverandører vil der være risiko for, at vareleverancerne omlægger ruten til Vidågade, og ligeledes vil der kunne komme et øget pres med tunge køretøjer på de mindre gader Vidågade, Nørregade, Østergade.

Analyserne pegede på en kombination af fire forskellige modeller, men anbefalingen var imidlertid en fastholdelse af vejlukningen af Vidågade.

MÅLGRUPPE PROGRAM

Alle

OPDELING KOMPLEKSITET HANDLING

Styrkelse af gågadens attraktion og rum for nye muligheder
To-tre mindre projekter
Mellem

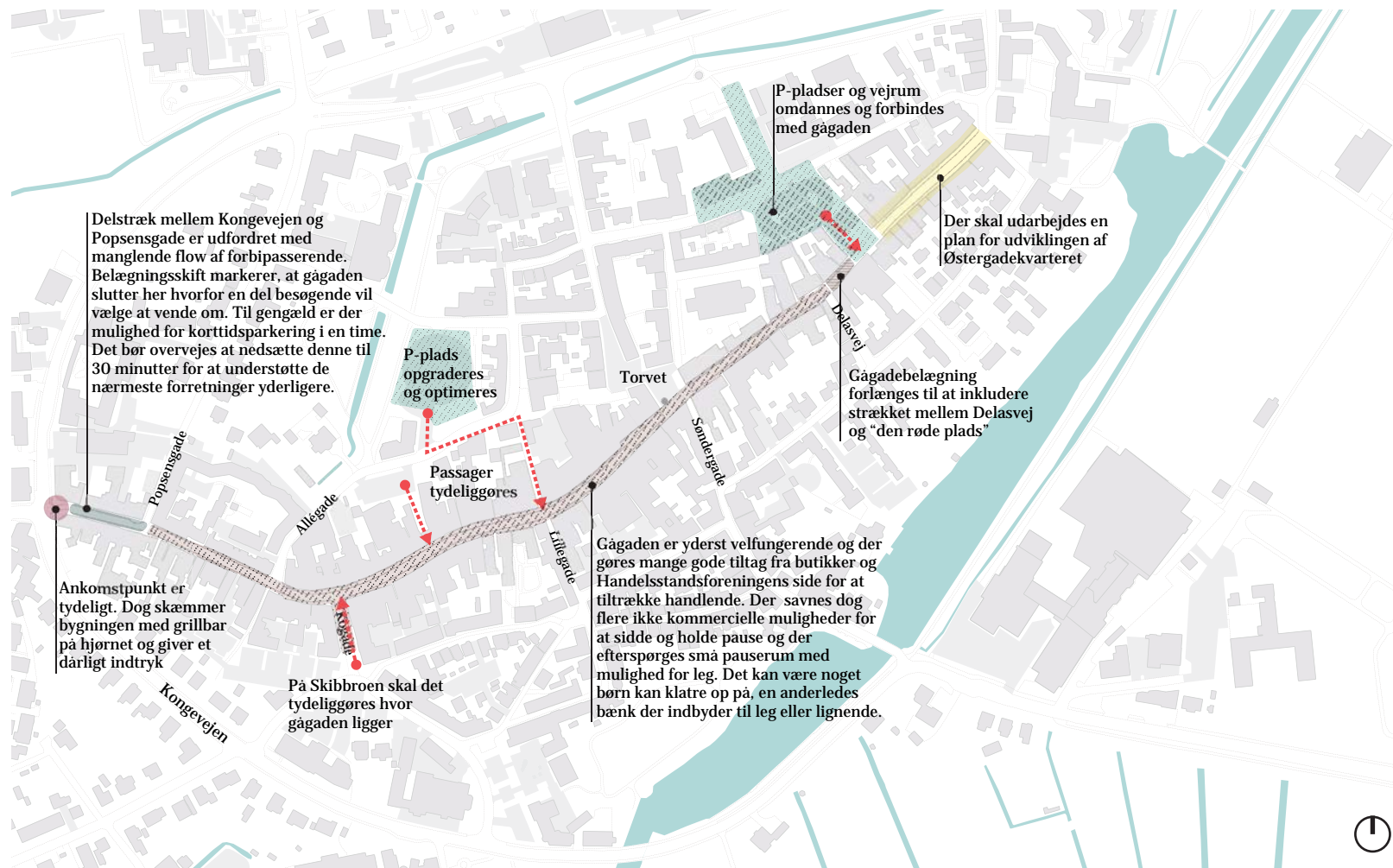
a1: Aftale om finansiering
a2: Projektforslag
a3: Udbud og udførelse

AKTØRER

b1: Dialog og proces med nederstående aktører
Tønder Kommune, handelsstandsforeningen, grundejere/beboere, lokale ildsjæle, kunstnere og kunsthåndværkere

Der er meget få unge mennesker i bybilledet - det er ærgerligt for de bringer liv og dynamik. De skal være mere synlige.

ÆLDRE ÆGTEPAR

Princip for udvikling af Gågaden

Leg på hovedgade
Til at skabe liv på byens strøg, kan der etableres små legezoner, hvor børnefamilierne kan gøre et kort ophold.

AKTIVITETSÅNDET

Forny og udvikler midtbyen

OMRÅDET I DAG

I den nordligste del af midtbyen ligger det langstrakte grønne område Nørregade, som omfavner midtbyen. Nørregade blev anlagt i ca. 1800. Nørregade er præget af Laurentiusstrømmen, der løber som en fritlagt kanal langs hele alléen til og med Villaen Allégade 24, hvorefter den fortsætter rørlagt. Området langs Nørregade kan inddeles i tre sekvenser.

Første del udgøres primært af en langstrakt klippet græsplæne overfor dagligvarebutikkerne. Det grønne område er indrammet af en tæt karaktergivende beplantning langs åen, og en åben allébeplantning langs Kongevejen. Karakteren fortsætter et lille stykke vest for Richtsensgade, men funktionelt adskiller Richtsensgade de to områder. Midt i området står Liebestemplet, der blev opført samtidig med Alleen. Den lille pavillon benyttes ofte til ophold af forbipasserende, og er det eneste visuelle og funktionelle opmærksomhedspunkt på første delstræk.

Vest for Richtsensgade fortsætter Alléen et stykke langs Kongevejen hengemt bag en tankstation, hvorefter Alléen slår et knæk mod syd og væk fra Kongevejen, og ned langs Tønder Gymnasium. Dette delstræk opleves som et fint og grønt afgrænset sturum langs Laurentiusstrømmen. Fra Richtsensgade fremstår passagemuligheden dog svag, og man har ikke indtryk af, at det er adgang til en fin park.

På sidste stræk åbner det grønne rum sig op og bliver til et åbent parkrum – i daglig tale kaldet "Gymparken", fordi Tønder Gymnasium er nærmeste nabo. Parken er dog også et populært opholdsrum for de unge på gymnasiet.

OMDANNELSE

Der foreslås en gennemgribende omdannelse af Nørregade, hvor det grønne parkstrøg omdannes til et aktiv for byens borgere – særligt de unge. Placeringen i udkanten af bykeren, tæt på Kongevej og dagligvarebutiksområdet muliggør bevægelsesaktiviteter som f.eks. sportsbane eller lignende, og området er generelt i stand til at rumme mere støjende aktiviteter end resten af bymidten.

Omdannelsen skal dog værne om det grønne, og ske i samspil med beplantningen, mens det blå element, Laurentiusstrømmen skal udfoldes og blive et aktiv for området. Brinkerne bearbejdes langs hele Nørregade så der skabes et mere naturligt udtryk, og samtidig skal der flere steder etableres adgang til vandet via siddetrappes. I forbindelse med en bearbejdning af Laurentiusstrømmen skabes mulighed for forsinkelse af regnvand under skybrud. Der skal derfor indarbejdes et eller flere forsinkelsesbassiner langs alleen på det første stræk mod nord.

Området inddeles i sekvenser med forskellige sidde, lege- og aktivitetszoner. Udover det målrettede fokus på aktiviteter for unge, bør der også være fokus på indretning, der tilgodeser begge køn. Drengene efterspørger typisk de faste programmer som skaterbane, boldbane mv., mens pigerne søger de mere diffust programmerede rum med åbne og indbydende opholdsmuligheder i solen – gerne med kig til andre aktiviteter. Området bør indrettes så det tilgodeser begge dele. Der skal desuden arbejdes med at styrke sammenhængen til den sydlige del af Nørregade ved Gymparken. En stærkere kobling på langs vil være en generel kvalitet for midtbyen, og særligt understøtte områdets tiltrækningsevne for de unge.

Aktivitetsbåndet

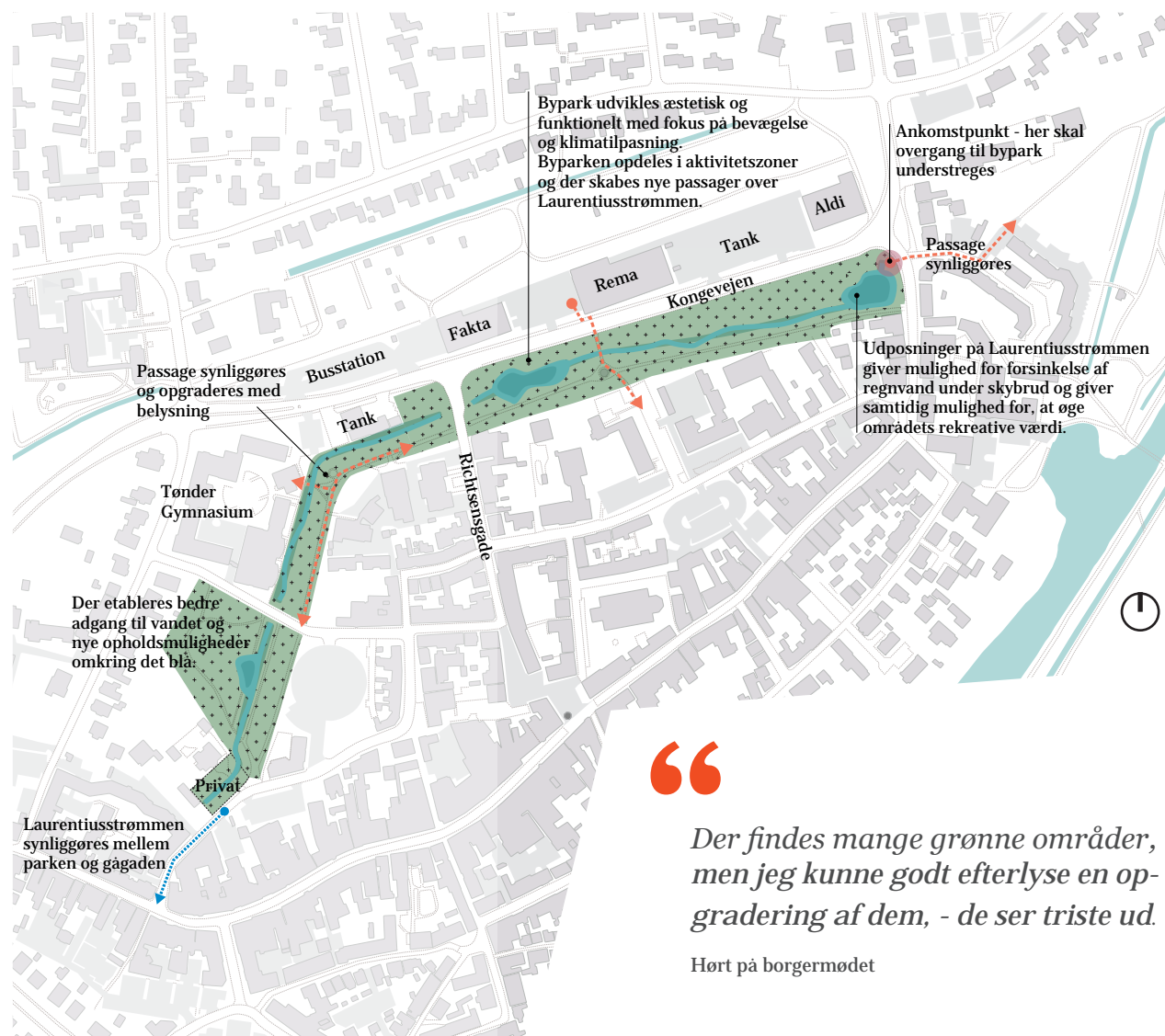

“

Tønder er en hyggelig by, men ældre mennesker og turister fylder meget, - vi føler ikke, at der plads til os... Vi kunne godt tænke os en skatepark og et parkourområde, som ligger tæt på byen og som er frit og åbent for alle.

8. og 9. klasses elever

MÅLGRUPPE	Unge piger og drenge
PROGRAM	Ikke-kommercielt aktivitets- og opholdsrum, klimatilpasning
OPDELING	Ét samlet projekt
KOMPLEKSITET	Mellem
HANDLING	1: Aftale om finansiering 2: Projektforslag 3: Udbud og udførelse
AKTØRER	Tønder Kommune og Tønder Forsyning

Princip for udvikling af aktivitetsbåndet

“

Der findes mange grønne områder, men jeg kunne godt efterlyse en opgradering af dem, - de ser triste ud.

Hørt på borgermødet

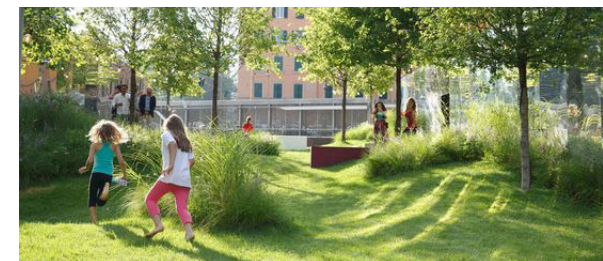
Vandet integreres

Laurentiusstrømmens omformelse til en naturlig bæk, som integrerer vandet som en oplevelse i bymidten.

Aktivitet for alle aldre

Forskellige typer af overflader og redskaber kan skabe aktivitetsområder, der er attraktive særligt for de unge.

OPLEVELSESRUTER

Wayfinding viser vejen

FORBINDELSER I DAG

Tønder Midtby er rig på kulturarv, og bag hvert eneste gadehjørne gemmer sig nye oplevelser og indtryk af det historiske vingesus. Endvidere er midtbyen rig på handelsmuligheder og kulinariske oplevelser. De største attraktioner er indtegnet på turistkortene, men der er mange skjulte fortællinger og steder, man ikke opdager uden en stedskendt guide. Midtbyen rummer også landskabelige oplevelser i Skulpturhaven og langs Vidåen, omend de er vanskelige at finde.

“*Der er mange grønne områder både i og udenfor bymidten, men det er ikke rigtigt noget man opdager, da der ikke er sammenhæng mellem dem og resten af bymidten.*”

HØRT PÅ BORGERMØDET

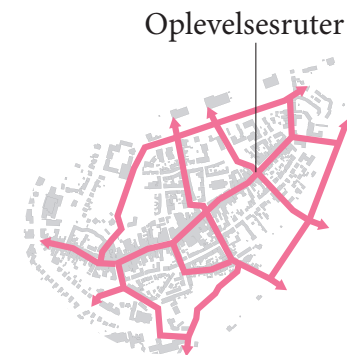
Midtbyen er tydeligt afgrænset af Kongevejen, der for mange definerer den ydre ramme for en gåtur i byen. Derfor betyder dagligvarebutikkernes placering nord for Kongevejen også, at der er en begrænset udveksling mellem de to destinationer; midtbyen og dagligvarehandel. Den mentale afstand er således langt større end den reelle fysiske afstand, og forbindelsen imellem er fin, og leder direkte ind i midtbyens hjerte. Man vil endda med fordel kunne parkere ved dagligvarebutikkerne for et besøg i midtbyen.

OMDANNELSE

Projektet skal styrke en række centrale og strategisk udvalgte forbindelser i midtbyen. Eksisterende kvaliteter skal synliggøres og gøres endnu stærkere. Ruterne skal sikre et godt fodgængerlandskab, så beboere og besøgende kan bevæge sig uhindret rundt. Koblinger mellem vigtige og interessante destinationer og byrum skal gøre byoplevelsen bedre, få folk til at besøge flere destinationer i bymidten og dermed blive længere.

Virkemidlerne kan være en kombination af nye belægnings, særlig belysning, alternativ skiltning/wayfinding og naturligvis formidling. Derudover er der enkelte steder foreslået nye fysiske forbindelser i form af en passage gennem Møbelhuset 1 og en ny bro over Vidåen. De foreslåede konkrete ruter er vist på kortdiagrammet. Det drejer sig om en blå rute "Tønderloopet", som er den primære rute, der kobler gågaden med Vidåen og dagligvarebutikkerne samt samler flere af planens nøgleprojekter. Den grønne og sekundære rute "Kulturloopet", forbinder stationen med Gråbrødrekvarter og Tøndermarsken. Det anbefales, at arbejde med én rute ad gangen ud fra en helhedsbetragtning, hvor rutens delelementer gennemføres som et samlet projekt. Dette for at undgå blindgyder.

Udover de viste konkrete ruter kan der arbejdes med en generel opgradering af vejskilte og en generel brug af wayfinding i byen med alternative skilte, der viser vej på en mere formidlende måde med angivelse af afstand til destinationer og lignende. På centrale P-pladser og i centrale byrum opsættes sådanne skilte.

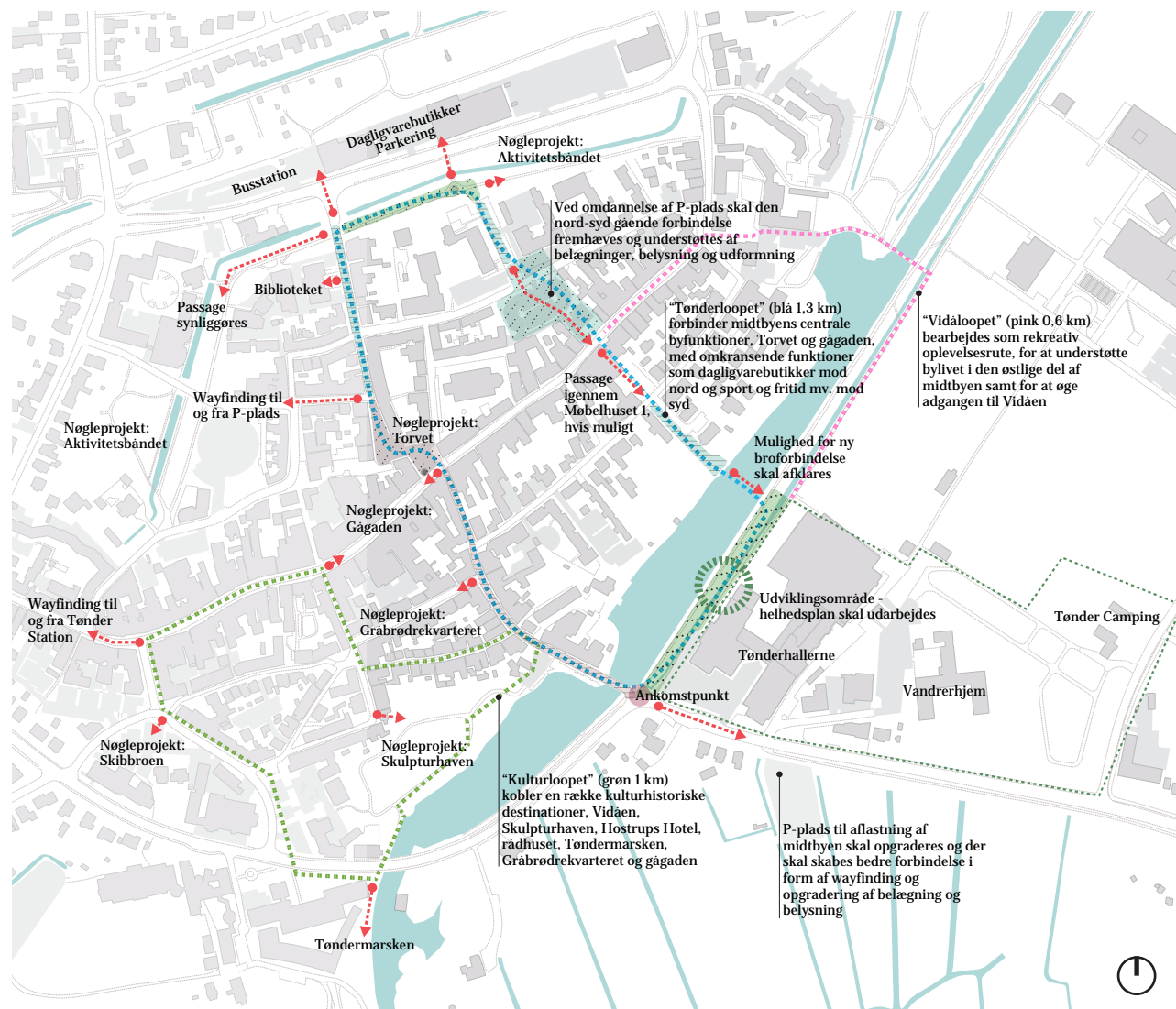

“

I Tønder er der mange skjulte stier og historier, men der mangler synlighed, - det skal være nemt at finde rundt i byen.

HØRT PÅ BORGERMØDET

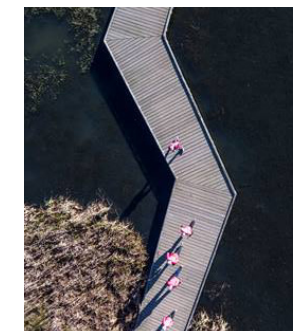
MÅLGRUPPE	Alle
PROGRAM	Skabe nye sammenhænge i midtbyen og styrke nuværende
OPDELING	Kan med fordel opdeles i flere underprojekter
KOMPLEKSITET	Mellem/høj
HANDLING	a: Wayfinding-projekt b: Passage Møbelhuset 1 c: Broprojekt
AKTØRER	Tønder Kommune, grundejere, handelsstandsforeningen, Tønder Museum

Princip for udvikling af oplevelsesruter

Skiltning

Strategisk brug af skiltning, der også fremhæver identiteten af områderne og skaber interesse for det der findes x-antal meter væk.

Vandet som en del af bymidtens identitet

Nye muligheder for at komme tættere på vandet, skaber en ny oplevelse i bymidten.

Oplevelserige passager

Smutture der forbinder hverdagsfunktioner, attraktioner og gægade kan fremhæves med elementer i byens "gulv" og "tag", der skaber særlige Tønderoplevelser. Samtidig kan belysning skabe øget tryghed og "tagelementer" skabe rumlige oplevelser, der virker dragende.

Den videre proces

BESLUTNINGER OG HANDLINGER

Den videre proces

Tønder Kommune investerer 40 mio. kr. i Midtbyen til pladسدannelser og gaderenovninger.

Byrum- og klimatilpasningsplanen er et redskab, som fastlægger en overordnet ramme for midtbyens byrum og klimatilpasningsløsninger de kommende år. Derudover peger planen på en række centrale projekter (nøgleprojekterne), som skal igangsætte udviklingen ved at målrette indsatsen. Projekterne i midtbyplanen beskriver intention, programmering og løsning på et overordnet niveau, og for hvert enkelt projekt vil kræves en viderebearbejdning herunder detaljering, projektøkonomi og interessenter mm.

Det har været intentionen at dele projekterne op i grupper, da midtbyplanen ikke kan realiseres på en gang. Tønder Kommune har således foretaget en prioritering, og hovedfokus har været projekterne for Skibbroen, Gråbrødrekvarteret og Skulpturhaven. Disse

projekter gennemføres så vidt det er muligt inden for de kommende år. For hvert projekt vil der skulle igangsættes en udbudsproces mhp. at finde rådgivere, som vil kunne designe og detailprojektere projekterne.

Ligeledes vil der i den videre proces skulle udarbejdes en selvstændig helhedsplan for Østergadedelen, som beskriver potentialer og udviklingsperspektiver, herunder nye funktioner, som vil kunne placeres og skabe liv i den affolkede del af bymidten. Desuden skal helhedsplanen også indeholde en vurdering af bygninger samt mulighed for at skabe bedre fodgængerstrømme, som ikke kun er betinget af handel. Udvikling af ”Østergadeplanen” vil skulle køre i et parallelt forløb til byrumsprojekterne med intern koordinering.

Projektet for Torvet vil blive gennemført, når økonomi og forholdene er til stede.

Elektronisk parkeringshenviisning og wayfinding vil også blive set på i forbindelse med de øvrige projekter.

Tønder Forsyning investerer 40 mio. kr. i midtbyen. Forsyningen har haft fokus på kloakerne i hele midtbyen og på projektet med aktivitetsstrøget langs Sankt Laurentiusstrømmen i samarbejde med Tønder Kommune.

Processen for nærværende Byrums- og klimatilpasningsplan er, at den kommer i offentlig høring medio oktober 2018, og planen derefter præsenteres på et offentligt borgermøde i november 2018.

Den efterfølgende proces med at finde rådgivere til de tre delprojekter, forventes afholdt i det første kvartal af 2019.

